

DOI: 10.17242/MVvK_2.02

A VADLÚD MONITORING EREDMÉNYEI AZ 1995/1996-OS IDÉNYBEN MAGYARORSZÁGON

RESULTS OF GEESE MONITORING IN HUNGARY IN THE SEASON 1995/1996

Dr. Faragó Sándor & Jánoska Ferenc

Magyar Vízivad Kutató Csoport, Soproni Egyetem Vadgazdálkodási Tanszék
Hungarian Waterfowl Research Group, University of Sopron, Department of Wildlife Management
H-9400 Sopron, Ady Endre u. 5., Hungary

1. BEVEZETÉS

Jelen dolgozat folytatása mindazoknak a közléseknek, amelyek a libák állományváltozását korábban, hosszabb intervallumokra vonatkoztatva mutatták be Magyarországon (Sterbetz, 1976; Sterbetz, 1983; Faragó *et al.*, 1991; Faragó, 1995; Faragó 1996).

Az 1995/1996-os szezontól kezdődően évente fogjuk közzétenni a vadlúdszámlálások eredményeit, támpontot kívánunk adni ezáltal a természetvédelmi és vadgazdálkodási döntéshozatalokhoz.

2. ANYAG ÉS MÓDSZER

A felmérések helyszínei és módszerei általában megegyeznek az 1984-től folyamatosan végzett vadlúd monitoring eddigi közlései során (Faragó, 1995; Faragó, 1996) bemutatottakkal. Az eltérés annyi, hogy a Dunakanyar és a Dráva kikerült vizsgálódásaink köréből. Ennek részben természetes oka van; részben a határ zavartságából adódó bizonytalanságban rejlik. Így a megfigyelt területek száma 21.

3. EREDMÉNYEK

3.1. Alapadatok

A megfigyelési helyenként, havonként és fajonként gyűjtött alapadatokat az **1-21. táblázatok** tartalmazzák abszolút- (pd) és dominancia- (%) értékekben egyaránt. Ugyanazén táblázatok mutatják egy-egy helyen a libák összmennyiségének havi alakulását is.

A feldolgozás során fajonként értékeljük a megfigyeléseket, majd pedig a dominanciaviszonyok és az összvadlúd szám alapján az összesített liba adatokat elemezzük. Végül az 1995/1996-os eredményeket beleillesztjük a tartamos megfigyelések (long-term monitoring) adatsorába és meghatározzuk az aktuális tendenciákat.

1. táblázat: Fertő-tó

Table 1 : Lake Fertő

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	7881	2597	691	1675	943	3513	85	19	9	23	47	23
Ans. alb.	5	430	2016	1415	47	2177	0	3	25	19	2	14
Ans. fab.	1387	10349	5354	4339	825	9876	15	77	66	58	41	63
Ans. ery.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ans. idt.	0	0	0	0	179	0	0	0	0	0	9	0
Geese total	9273	13376	8061	7429	1994	15566	100	100	100	100	100	100

2. táblázat Kisbalaton

Table 2 : Kisbalaton

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	6000	22000	6000	5000	4800	7000	75	42	63	58	54	67
Ans. alb.	500	10000	2000	2000	2500	1500	6	19	21	23	28	14
Ans. fab.	1500	20000	1500	1600	1600	2000	19	38	16	19	18	19
Ans. ery.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geese total	8000	52000	9500	8600	8900	10500	100	100	100	100	100	100

3. táblázat Kelet Balaton

Table 3 : Balaton-East

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	40	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0
Ans. alb.	0	1200	500	0	0	0	0	30	17	0	0	0
Ans. fab.	900	2800	2500	1000	300	0	96	70	83	100	100	0
Ans. ery.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geese total	940	4000	3000	1000	300	0	100	100	100	100	100	0

4. táblázat Irmapusztai halastavak Balatonlelle

Table 4 : Fishponds at Irmapuszta near Balatonlelle

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	85	4	8	49	0	48	100	5	18	15	0	91
Ans. alb.	0	8	9	170	0	4	0	10	20	51	0	8
Ans. fab.	0	71	28	114	29	1	0	86	62	34	100	2
Ans. ery.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geese total	85	83	45	333	29	53	100	100	100	100	100	100

5. táblázat : Tatai Öreg-tó

Table 5 : Lake Öreg-tó at Tata

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	0	50	19	7	2	2	0	1	0	0	0	0
Ans. alb.	0	480	600	700	30	250	0	7	7	11	4	7
Ans. fab.	91	6500	8000	5920	695	3450	100	92	93	89	96	93
Ans. ery.	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geese total	91	7031	8619	6627	727	3702	100	100	100	100	100	100

6 táblázat Velencei-tó és Dinnyési Fertő

Table 6 : Lake Velence and Dinnyési Fertő

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	300	160	0	0	0	0	3	2	0	0	0	0
Ans. alb.	150	450	0	0	0	0	1	6	0	0	0	0
Ans. fab.	11000	7200	0	0	0	2700	96	92	0	0	0	100
Ans. ery.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geese total	11450	7810	0	0	0	2700	100	100	0	0	0	100

7. táblázat Soponyai halastavak

Table 7 : Fishponds at Soponya

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	600	200	60	150	0	150	11	2	1	5	0	1
Ans. alb.	0	500	1000	2500	0	10000	0	5	9	88	0	50
Ans. fab.	5000	10000	10000	200	0	10000	89	93	90	7	0	50
Ans. ery.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geese total	5600	10700	11060	2850	0	20150	100	100	100	100	0	100

8. táblázat Rétszilasi halastavak

Table 8 : Fishponds at Rétszilás

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	210	35	0	0	0	0	34	4	0	0	0	0
Ans. alb.	2	4	6	0	0	0	0	0	100	0	0	0
Ans. fab.	400	870	0	0	0	0	65	96	0	0	0	0
Ans. ery.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geese total	612	909	6	0	0	0	100	100	100	0	0	0

9. táblázat Pellérdi halastavak

Table 9 : Fishponds at Pellérd

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ans. alb.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ans. fab.	0	0	0	0	0	400	0	0	0	0	0	100
Ans. ery.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geese total	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100

10. táblázat Sumonyi halastavak

Table 10 : Fishponds at Sumony

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	0	8	20	100	2000	500	0	7	1	1	10	8
Ans. alb.	30	0	1000	6000	6000	1000	38	0	33	59	30	17
Ans. fab.	50	100	2000	4000	12000	4500	63	93	66	40	60	75
Ans. ery.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geese total	80	108	3020	10100	20000	6000	100	100	100	100	100	100

11. táblázat Duna Gönyü és Szob között

Table 11 : River Danube between Gönyü and Szob

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	0	0	0	10	0	0	0	0	0	0	0	0
Ans. alb.	0	30	200	400	0	50	0	1	4	5	0	2
Ans. fab.	150	2200	5300	7400	540	2350	100	99	96	95	100	98
Ans. ery.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geese total	150	2230	5500	7810	540	2400	100	100	100	100	100	100

12. táblázat Duna Gemenc

Table 12 : River Danube at Gemenc

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.-
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ans. alb.	0	3000	2000	2000	500	200	0	30	25	25	33	29
Ans. fab.	6000	7000	6000	6000	1000	500	100	70	75	75	67	71
Ans. ery.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geese total	6000	10000	8000	8000	1500	700	100	100	100	100	100	100

13. táblázat Duna Béda, Karapancsa

Table 13 : Danube in the region Béda and Karapancsa

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	600	800	1000	0	0	0	16	7	9	0	0	0
Ans. alb.	100	3000	3000	2000	500	100	3	28	27	22	33	9
Ans. fab.	3000	7000	7000	7000	1000	1000	81	65	64	78	67	91
Ans. ery.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geese total	3700	10800	11000	9000	1500	1100	100	100	100	100	100	100

14. táblázat Kiskunsági szikes tavak

Table 14 : Natron lakes in Kiskunság

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	350	350	50	15	0	300	88	5	3	6	0	13
Ans. alb.	0	5000	1500	200	0	1500	0	73	81	85	0	64
Ans. fab.	50	1500	300	20	0	500	12	22	16	9	0	21
Ans. ery.	0	0	0	0	0	30	0	0	0	0	0	1
Geese total	400	6850	1850	235	0	2330	100	100	100	100	0	100

15. táblázat Tömörkényi Csaj-tó

Table 15 : Lake Csaj at Tömörkény

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	0	138	2	6	3	203	0	87	5	100	100	22
Ans. alb.	0	21	34	0	0	700	0	13	87	0	0	77
Ans. fab.	0	0	3	0	0	5	0	0	8	0	0	1
Ans. ery.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geese total	0	159	39	6	3	908	0	100	100	100	100	100

16. táblázat Büdösszék

Table 16 : Büdösszék

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	0	35	38	78	0	240	0	24	21	13	0	8
Ans. alb.	0	110	140	510	0	2700	0	76	79	87	0	92
Ans. fab.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ans. ery.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geese total	0	145	178	588	0	2940	0	100	100	100	0	100

17. táblázat Szegei Fehér-tó

Table 17 : Lake Fehér at Szeged

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	48	250	0	0	0	36	7	16	0	0	0	5
Ans. alb.	600	1300	84	0	0	700	89	84	52	0	0	93
Ans. fab.	25	0	78	0	0	20	4	0	48	0	0	3
Ans. ery.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geese total	673	1550	162	0	0	756	100	100	100	0	0	100

18. táblázat Tisza-tó

Table 18 : Lake Tisza

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	130	10	0	13	12	77	66	15	0	100	100	5
Ans. alb.	66	55	17	0	0	1320	34	85	100	0	0	93
Ans. fab.	0	0	0	0	0	18	0	0	0	0	0	1
Ans. ery.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geese total	196	65	17	13	12	1415	100	100	100	100	100	100

19. táblázat Hortobágy

Table 19 : Hortobágy

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	340	200	0	50	64	1400	32	24	0	19	100	11
Ans. alb.	500	500	0	210	0	8000	47	61	0	80	0	64
Ans. fab.	200	120	0	4	0	3000	19	15	0	2	0	24
Ans. ery.	35	0	0	0	0	17	3	0	0	0	0	0
Geese total	1075	820	0	264	64	12417	100	100	0	100	100	100

20. táblázat Biharugrai és Begécsi halastavak

Table 20 : Fishponds at Biharugra and Begécs

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	475	410	61	350	6	150	82	4	4	54	100	9
Ans. alb.	105	11000	1480	300	0	1520	18	96	96	46	0	91
Ans. fab.	0	80	0	0	0	3	0	1	0	0	0	0
Ans. ery.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geese total	580	11490	1541	650	6	1673	100	100	100	100	100	100

21. táblázat Kardoskúti Fehér-tó

Table 21 : Lake Fehér at Kardoskút

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
	db/number of geese						%of geese					
Ans. ans.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ans. alb.	0	2650	5300	480	230	9500	0	85	93	100	100	95
Ans. fab.	14	84	280	0	0	82	100	3	5	0	0	1
Ans. ery.	0	380	115	0	0	460	0	12	2	0	0	5
Geese total	14	3114	5695	480	230	10042	100	100	100	100	100	100

3.2. Nyári lúd (*Anser anser*)

A nyári lúd magyarországi vonuló és telelő állománya az őszi idény során novemberben (**27247 pd**), a tavaszi idényben márciusban (**13717 pd**) tetőzött. A kemény tél hatására jelentős részüik továbbvonult, december-január-február hónapokban az egész országban összesen 7500-8000 pd-t lehetett folyamatosan megfigyelni. Az egyes megfigyelési helyeken tapasztalt dinamika (**22. táblázat, 1. ábra**) és a faj tér-idő mintázata (**1. térkép**) azt mutatja, hogy nagyobb számban az egész szezonban a Dunántúlon jelent meg.

Legfontosabb előfordulási helyének a vizsgált szezonban a Kisbaltont kell tartanunk, ahol novemberi mennyisége 22000 pd volt, egyéb hónapokban pedig 5000 pd körüli egyedszámát tartottuk nyilván. Jelentőségében a Fertő-tó (magyar rész) következett, októberi őszi tetőzéssel (7900 pd) és márciusi tavaszi maximummal (3500 pd). Jelentősebb, **500 pd-t** meghaladó mennyiséget csak a Soponyai-halastavaknál (max. 600 pd), a Sümönyi-halastavaknál (max. 2000 pd !), a Duna Béda-Karapancsai szakaszán (1000 pd) és a Hortobágyon (1400 pd) lehetett számolni.

Míg a Dunántúlon szinte a teljes szezonban magas értékeket tapasztaltunk, főként őszi csúcsokkal, addig az alföldi maximumok inkább márciusra estek.

A **200 pd-os**, a közép-európai fészkelő állománynagyság 1 %-át kitevő-, nemzetközi jelentőséget meghatározó szintet (Rose és Scott, 1994) a fent említettekén kívül még az alábbi helyeken mutattunk ki az 1995/1996-os szezonban: Velencei-tó/Dinnyési Fertő (300 pd), Rétszilasi-halastavak (210 pd), Kiskunsági szikes tavak (350 pd), Tömörkényi Csaj-tó (203 pd), Búdös-szék (240 pd), Szegedi Fehér-tó (250 pd), Biharugrai- és Begécsi-halastavak (475 pd).

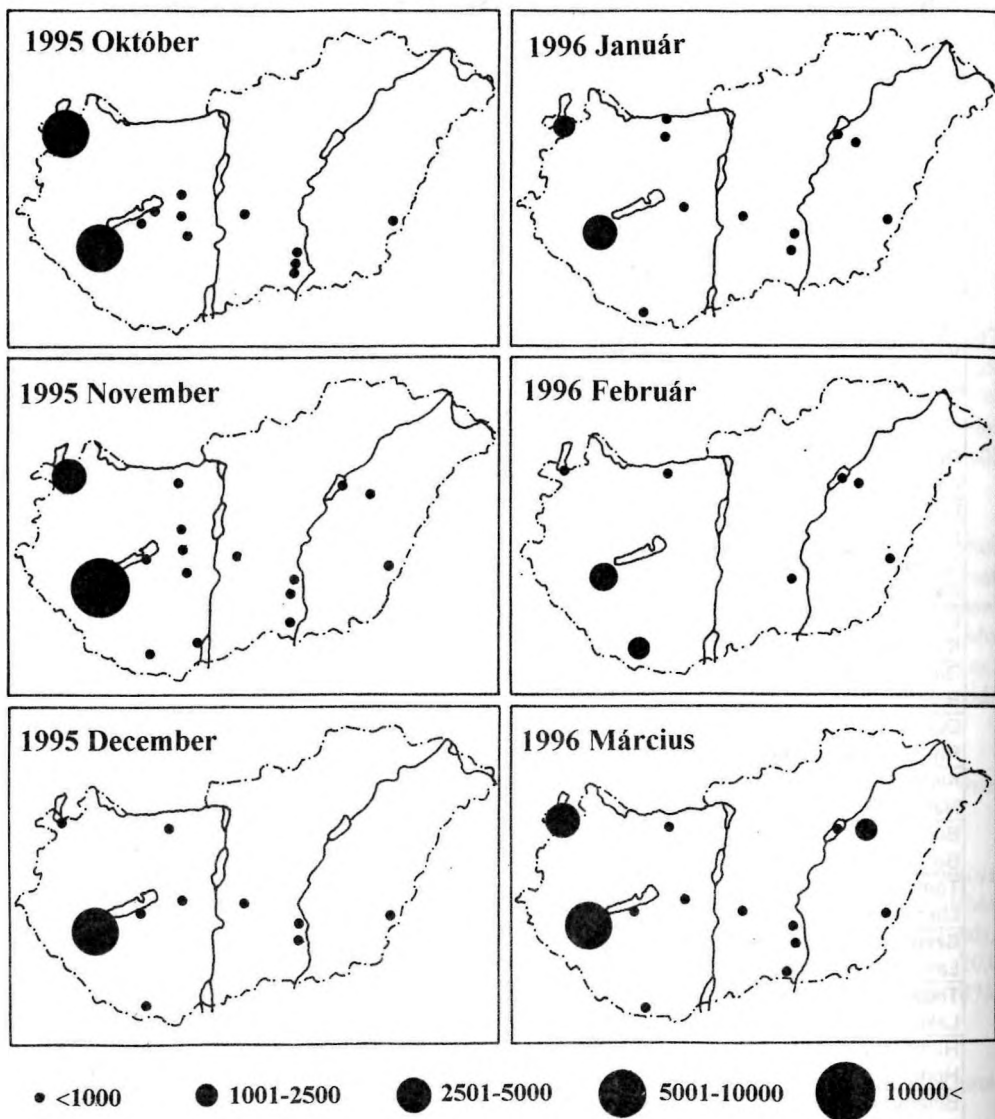
Számlálásaink során nem észleltünk nyári ludat az alábbi helyeken: Pellérdi-halastavak, Duna Gemenc, Kardoskúti Fehér-tó

22.táblázat: A nyári lúd dinamikája Magyarországon 1995/1996

Table 22: Dynamics of Greylag goose in Hungary 1995/1996

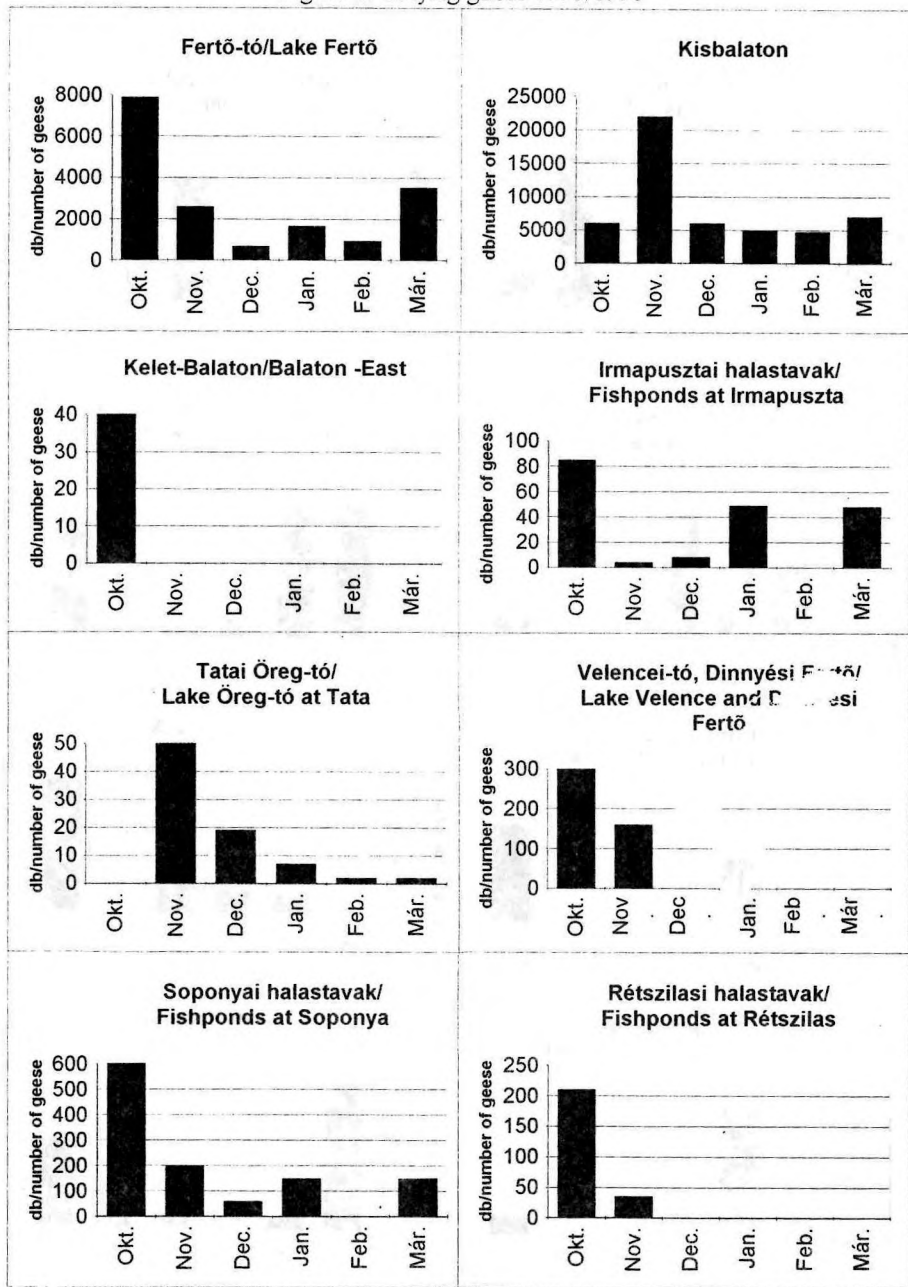
Hely-Sites	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
Fertő-tó Lake Fertő	7881	2597	691	1675	943	3511
Kisbalaton Kisbalaton	6000	22000	6000	5000	4800	7000
Nyugat Balaton Balaton-West	0	0	0	0	0	0
Kelet Balaton Balaton -East	40	0	0	0	0	0
Irmapusztai halastavak Balatonlelle Fishponds at Irmapuszta near Balatonlelle	85	4	8	49	0	48
Tatai Öreg-tó Lake Öreg-tó at Tata	0	50	19	7	2	2
Velencei-tó és Dinnyési Fertő Lake Velence and Dinnyési Fertő	300	160	0	0	0	0
Soponyai halastavak Fishponds at Soponya	600	200	60	150	0	150
Rétszilasi halastavak Fishponds at Rétszilás	210	35	0	0	0	0
Pellérdi halastavak Fishponds at Pellérd	0	0	0	0	0	0
Sumonyi halastavak Fishponds at Sumony	0	8	20	100	2000	500
Duna Gönyü-Szob River Danube between Gönyü and Szob	0	0	0	10	0	0
Duna Gemenc River Danube at Gemenc	0	0	0	0	0	0
Duna Béda, Karapanca River Danube Béda and Karapanca	600	800	1000	0	0	100
Kiskunsági szikes tavak Natron lakes in Kiskunság	350	350	50	15	0	300
Büdösszék Büdösszék	0	35	38	78	0	240
Tömörkényi Csaj-tó Lake Csaj at Tömörkény	0	138	2	6	3	203
Szegedi Fehér-tó Lake Fehér at Szeged	48	250	0	0	0	36
Tisza-tó Lake Tisza	130	10	0	13	12	77
Hortobágy Hortobágy	340	200	0	50	64	1400
Biharugrai és Begécsi halastavak Fishponds at Biharugra and Begécs	475	410	61	350	6	150
Kardoskúti Fehér-tó Lake Fehér at Kardoskút	0	0	0	0	0	0

Anser anser

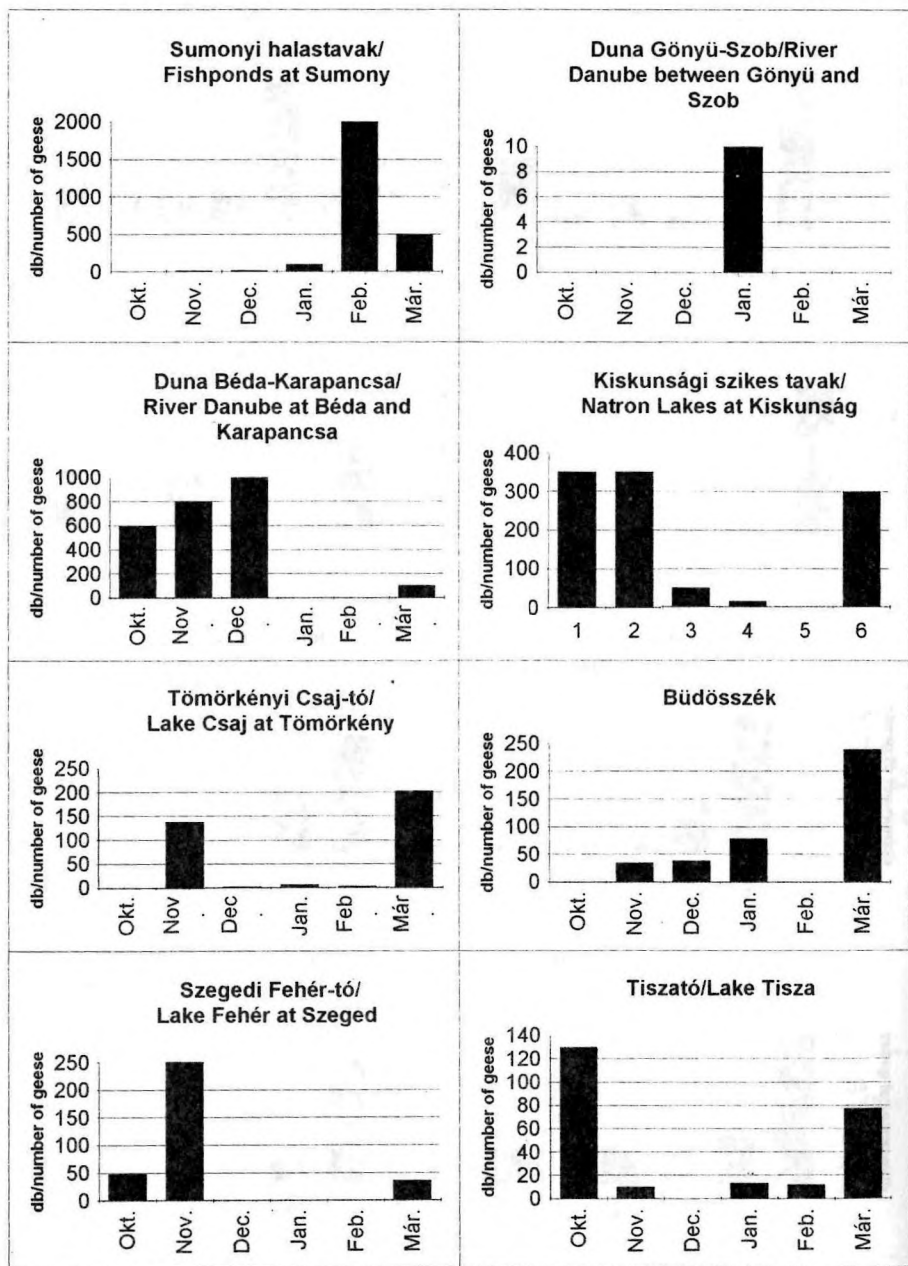

1.térkép : A nyári lúd előfordulás havi mintázata Magyarországon 1995/1996
 Map 1: Monthly distribution pattern of Greylag goose in Hungary, 1995/1996

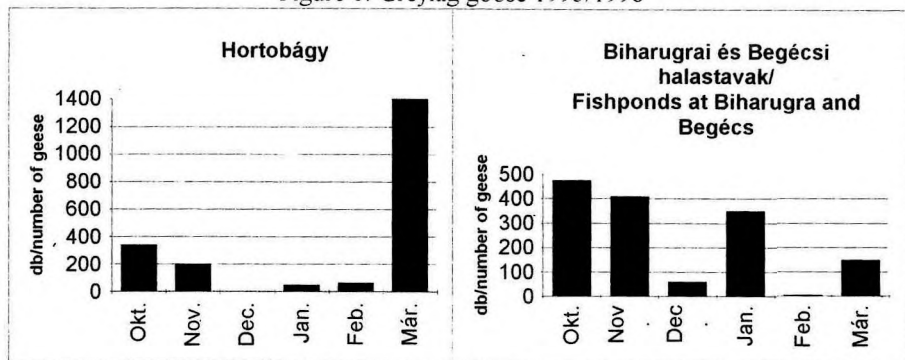
I. ábra: Nyári lúd 1995/1996
 Figure 1: Greylag goose 1995/1996

I. ábra: Nyári lúd 1995/1996
Figure 1: Greylag goose 1995/1996

1. ábra: Nyári lúd 1995/1996
 Figure 1: Greylag goose 1995/1996

3.3. Nagy lilik (*Anser albifrons*)

A nagy lilik magyarországi vonuló és teelő állománya az őszi idény során novemberben (40008 pd), a tavaszi idényben márciusban (41221 pd) tetőzött. A kemény és hosszú tél hatására a tél végére gyakorlatilag eltűnt e faj a Kárpát-medencéből, februárban mindössze 9000 pd-t lehetett megfigyelni. Az egyes megfigyelési helyeken tapasztalt dinamika (**23. táblázat**, **2. ábra**) és a faj tér-idő mintázata (**2. térkép**) azt mutatja, hogy nagyobb számban az Alföld DK-i részét és a Dél-Dunántúlt kereste fel.

Legfontosabb előfordulási helyének a vizsgált szezonban a Biharugrai- és Begécsi-halastavakat kell tartanunk, ahol novemberi mennyisége 11000 pd volt, egyéb hónapokban viszont csupán néhány száz, vagy ezres csapata volt ismert. Sorrendben a Kisbalaton és a Soponyai-halastavak következtek, előbbi novemberi őszi tetőzéssel (10000 pd), utóbbi márciusi tavaszi maximummal (10000 pd). További jelentősebb, **5000 pd-t** meghaladó mennyiséget csak a Sumonyi-halastavaknál (max. 6000 pd), a Kiskunsági szikes tavaknál (5000 pd), a Hortobágyon (8000 pd) és a Kardoskúti Fehér-tónál (9500 pd) lehetett kimutatni.

Míg a Dunántúlon őszi csúcsokkal lehetett számolni, addig az alföldi maximumok inkább márciusra estek.

Az **1000 pd-os** - a közép-európai teelő állomány nagyság 1 %-át kitevő-, nemzetközi jelentőséget meghatározó szintet (Rose és Scott, 1994) a fent említettek kivül még az alábbi helyeken mutattunk ki az 1995/1996-os szezonban: Fertő-tó (magyar rész: 2177 pd), Kelet-Balaton (1200 pd), Duna Gemenc (3000 pd), Duna Béda-Karapancsa (3000 pd), Szegedi Fehér-tó (1300 pd), Büdös-szék (2700 pd), Tisza-tó (1320 pd).

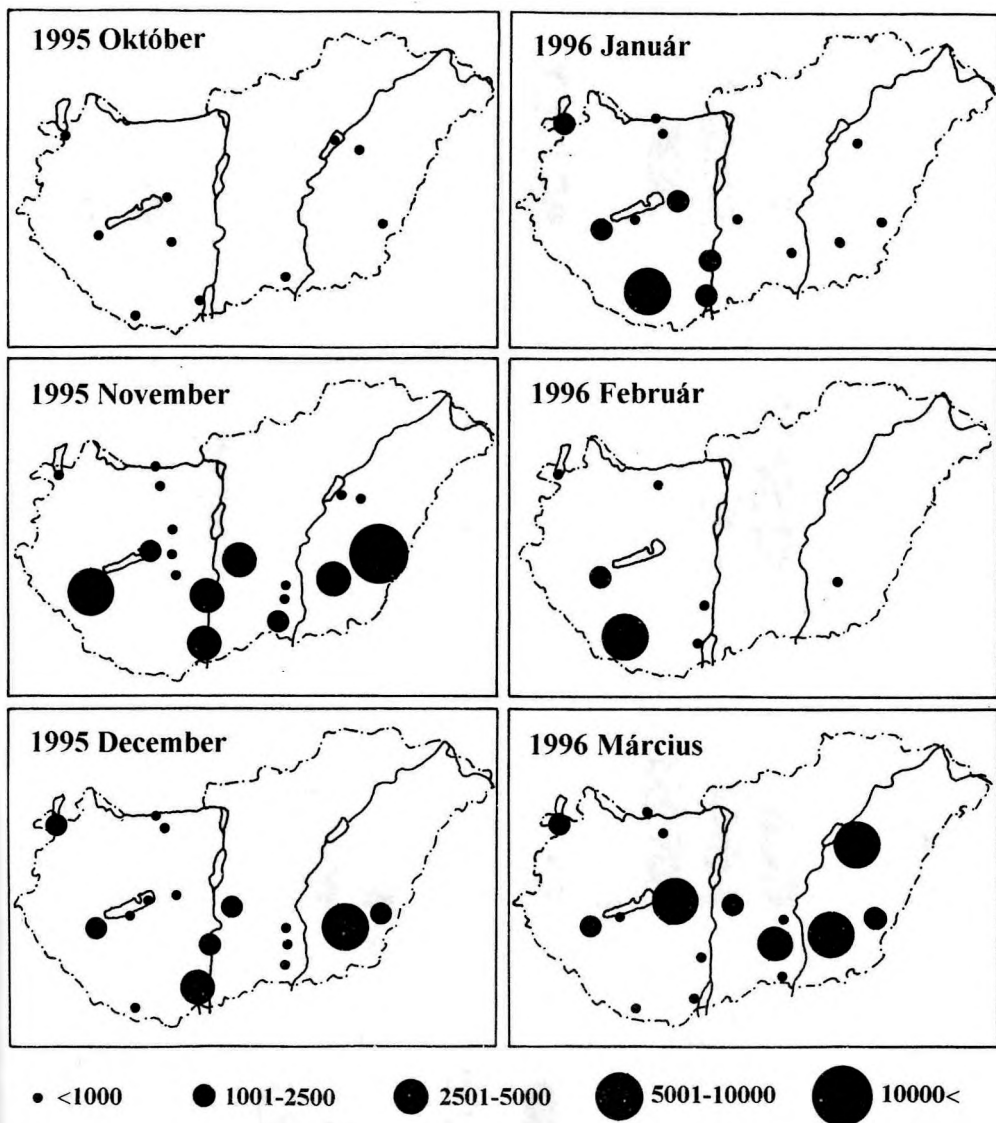
Számlálásaink során nem észleltünk nyári ludat az alábbi helyeken: Nyugat-Balaton, Pellérdi-halastavak.

23.táblázat: A nagy lilik dinamikája Magyarországon 1995/1996

Table 23: Dynamics of White-fronted goose in Hungary 1995/1996

Hely-Sites	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
Fertő-tó Lake Fertő	5	430	2016	1415	47	2177
Kisbalaton Kisbalaton	500	10000	2000	2000	2500	1500
Nyugat Balaton Balaton-West	0	0	0	0	0	0
Kelet Balaton Balaton -East	0	1200	500	0	0	0
Irmapusztai halastavak Balatonlelle Fishponds at Irmapuszta near Balatonlelle	0	8	9	170	0	4
Tatai Öreg-tó Lake Öreg-tó at Tata	0	480	600	700	30	250
Velencei-tó és Dinnyési Fertő Lake Velence and Dinnyési Fertő	150	450	0	0	0	0
Soponyai halastavak Fishponds at Soponya	0	500	1000	2500	0	10000
Rétszilasi halastavak Fishponds at Rétszilás	2	4	6	0	0	0
Pellérdi halastavak Fishponds at Pellérd	0	0	0	0	0	0
Sumonyi halastavak Fishponds at Sumony	30	0	1000	6000	6000	1000
Duna Gönyü-Szob River Danube between Gönyü and Szob	0	300	200	400	0	50
Duna Gemenc River Danube at Gemenc	0	3000	2000	2000	500	200
Duna Béda, Karapanca River Danube Béda and Karapanca	100	3000	3000	2000	500	100
Kiskunsági szikes tavak Natron lakes in Kiskunság	0	5000	1500	200	0	1500
Büdösszék Büdösszék	0	110	140	510	0	2700
Tömörkényi Csaj-tó Lake Csaj at Tömörkény	0	21	34	0	0	700
Szegedi Fehér-tó Lake Fehér at Szeged	600	1300	84		0	700
Tisza-tó Lake Tisza	66	55	17	0	0	1320
Hortobágy Hortobágy	500	500	0	210	0	8000
Biharugrai és Begécsi halastavak Fishponds at Biharugra and Begécs	105	11000	1480	300	0	1520
Kardoskúti Fehér-tó Lake Fehér at Kardoskút	0	2650	5300	480	230	9500

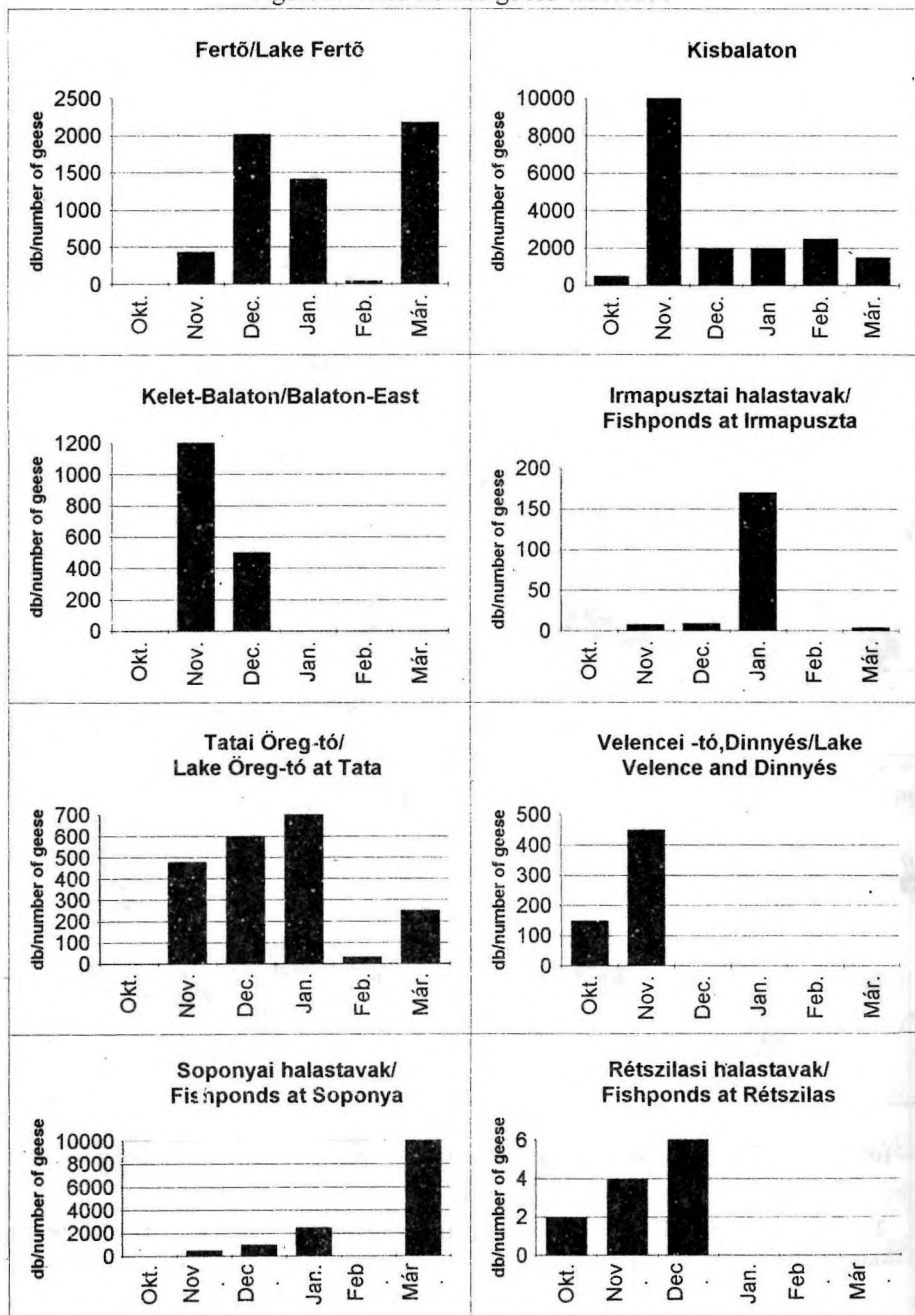
Anser albifrons

2.térkép : A nagy lilik előfordulás havi mintázata Magyarországon 1995/1996
 Map 2: Monthly distribution pattern of White-fronted goose in Hungary, 1995/1996

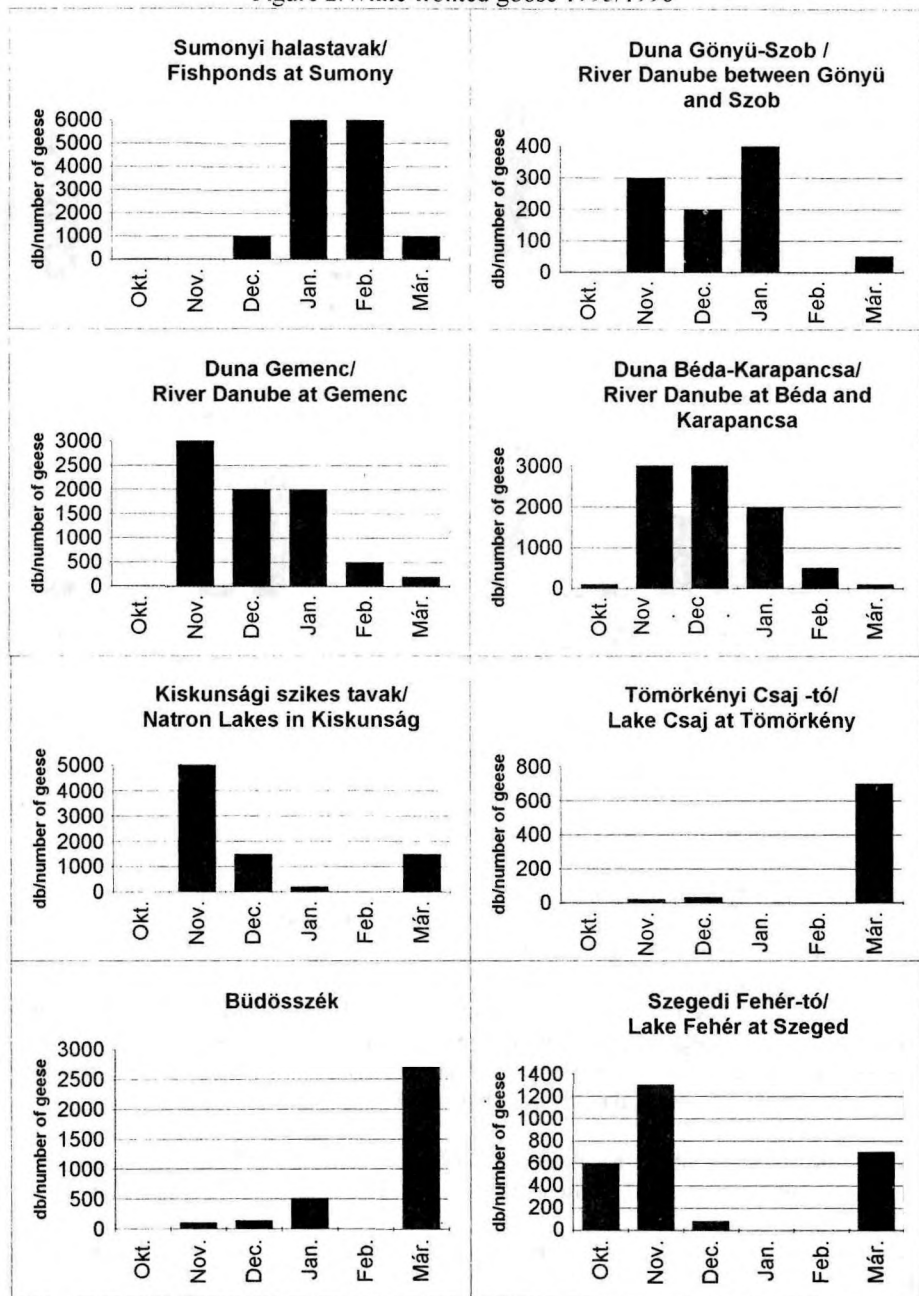
2.ábra: Nagy lilik 1995/1996

Figure 2: White-fronted goose 1995/1996

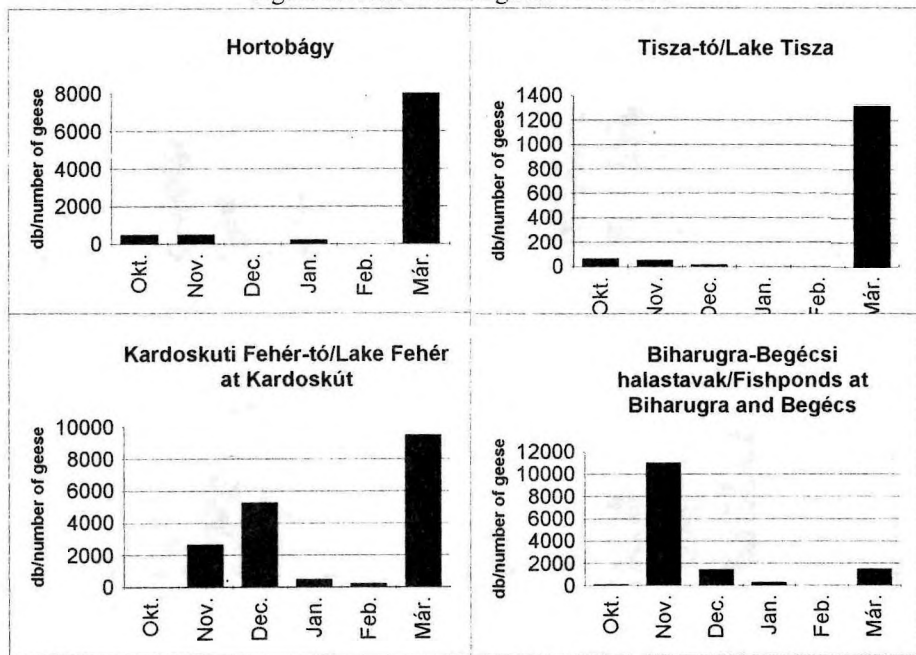
2.ábra: Nagy lilik 1995/1996

Figure 2: White-fronted goose 1995/1996

2.ábra: Nagy lilik 1995/1996

Figure 2: White-fronted goose 1995/1996

3.4. Kis lilik (*Anser erythropus*)

A kis lilik magyarországi vonuló és telelő állománya az őszi idény során novemberben (381 pd), a tavaszi idényben márciusban (507 pd) tetőzött. A kemény és hosszú tél hatására a tél végére eltűnt e faj a Kárpát- medencéből, januárban és februárban nem lehetett megfigyelni. Az egyes megfigyelési helyeken tapasztalt dinamika (24. táblázat , 3.ábra) és a faj tér-idő mintázata (3.térkép) a korábbi ismereteket erősítette meg, azaz azt, hogy főként az Alföld DK-i részén lehetett megfigyelni.

Legfontosabb előfordulási helyének a vizsgált szezonban a Kardoskúti Fehér-tót kell tartanunk, ahol novemberi mennyisége 380 pd, márciusi pedig 460 pd volt. Ezen kívül még decemberben történt 115 pd észlelése. Említett helyen kívül a Hortobágyon októberben 35 pd-t, márciusban 17 pd-t, a Kiskunsági szikes tavaknál márciusban 30 pd-t számláltunk.

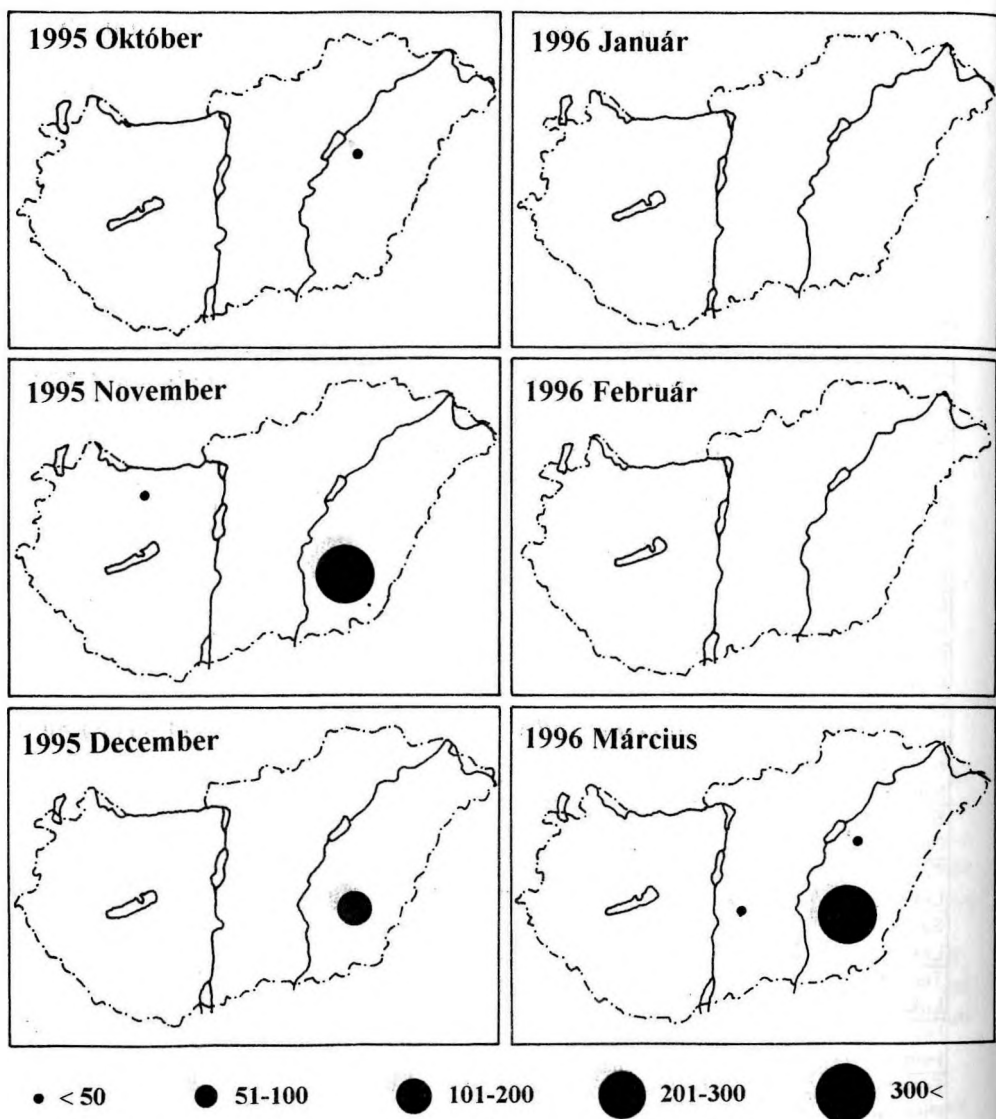
A 250-500 pd-os, - a globálisan veszélyeztetett faj állományának 1 %-át kitevő-, nemzetközi jelentőséget meghatározó szintet (Rose és Scott, 1994) kizárólag a Kardoskúti Fehér-tó érte el.

Számlálásaink során mindössze 4 helyen észleltünk kis liliket, az említett helyeken kívül még a Tatai Öreg-tónál novemberben 1 pd-t.

24. táblázat: A kis lilik dinamikája Magyarországon 1995/1996

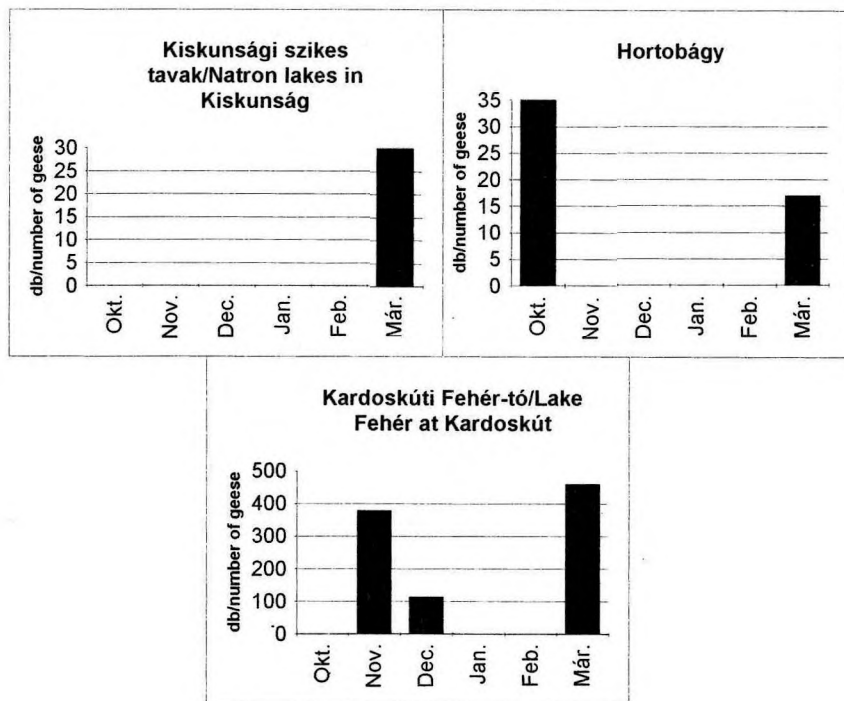
Table 24: Dynamics of Lesser White-fronted goose in Hungary

Hely-Sites	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
Fertő-tó Lake Fertő	0	0	0	0	0	0
Kisbalaton Kisbalaton	0	0	0	0	0	0
Nyugat Balaton Balaton-West	0	0	0	0	0	0
Kelet Balaton Balaton -East	0	0	0	0	0	0
Irmapusztai halastavak Balatonlelle Fishponds at Irmapuszta near Balatonlelle	0	0	0	0	0	0
Tatai Öreg-tó Lake Öreg-tó at Tata	0	1	0	0	0	0
Velencei-tó és Dinnyési Fertő Lake Velence and Dinnyési Fertő	0	0	0	0	0	0
Soponyai halastavak Fishponds at Soponya	0	0	0	0	0	0
Rétszilasi halastavak Fishponds at Rétszilás	0	0	0	0	0	0
Pellérdi halastavak Fishponds at Pellérd	0	0	0	0	0	0
Sumonyi halastavak Fishponds at Sumony	0	0	0	0	0	0
Duna Gönyü-Szob River Danube between Gönyü and Szob	0	0	0	0	0	0
Duna Gemenc River Danube at Gemenc	0	0	0	0	0	0
Duna Béda, Karapanca River Danube Béda and Karapanca	0	0	0	0	0	0
Kiskunsági szikes tavak Natron lakes in Kiskunság	0	0	0	0	0	30
Büdösszék Büdösszék	0	0	0	0	0	0
Tömörkényi Csaj-tó Lake Csaj at Tömörkény	0	0	0	0	0	0
Szegedi Fehér-tó Lake Fehér at Szeged	0	0	0	0	0	0
Tisza-tó Lake Tisza	0	0	0	0	0	0
Hortobágy Hortobágy	35	0	0	0	0	17
Biharugrai és Begécsi halastavak Fishponds at Biharugra and Begécs	0	0	0	0	0	0
Kardoskúti Fehér-tó Lake Fehér at Kardoskút	0	380	115	0	0	460

Anser erythropus

3.térkép : A kis lilik előfordulás havi mintázata Magyarországon 1995/1996
 Map 3: Monthly distribution pattern of Lesser White-fronted goose in Hungary, 1995/1996

3.ábra: Kis lilik 1995/1996
Figure 3: Lesser White-fronted goose

3.5. Vetési lúd (*Anser fabalis*)

A vetési lúd magyarországi vonuló és telelő állománya az őszi idény során novemberben (75874 pd), a tavaszi idényben márciusban (40405 pd) tetőzött. A kemény és hosszú tél hatására februárban mindössze 18000 pd-t lehetett megfigyelni. Az egyes megfigyelési helyeken tapasztalt dinamika (25. táblázat , 4.ábra) és a faj tér-idő mintázata (4.térkép) azt mutatja, hogy nagyobb számban szinte kizárólag a Dunántúlon lehetett megfigyelni.

Legfontosabb előfordulási helyének a vizsgált szezonban a Kisbaltont kell tartanunk, ahol novemberi mennyisége 20000 pd volt, egyéb hónapokban viszont csupán néhány ezer példány fordult elő itt. A rangsorban a Sumonyi-halastavak, a Dinnyési Fertő és a Fertő-tó magyar része következtek, előbbi februári télvégi maximummal (12000 pd), utóbbiak októberi és novemberi őszi tetőzéssel (11000 és 10350 pd). Jelentősebb, 10000 pd-t elérő mennyiséget fentiekén kívül csak a Soponyai-halastavaknál (max. 10000 pd) lehetett számolni.

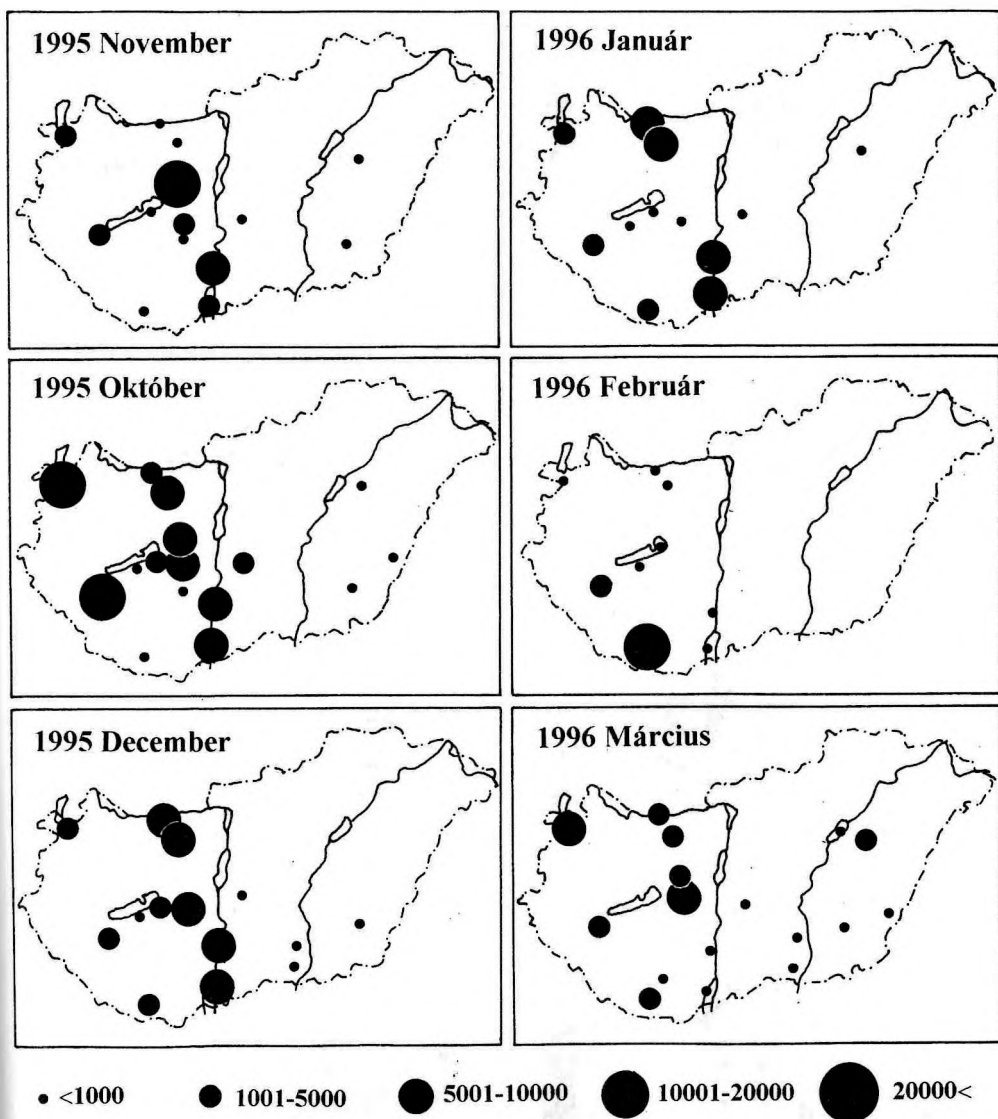
Míg a Dunántúlon dominánsan őszi csúcsokkal lehetett számolni, addig az alföldi maximum (Hortobágy : 3000 pd) márciusra esett.

25. táblázat: A vetési lúd dinamikája Magyarországon 1995/1996

Table 25: Dynamics of Bean goose in Hungary 1995/1996

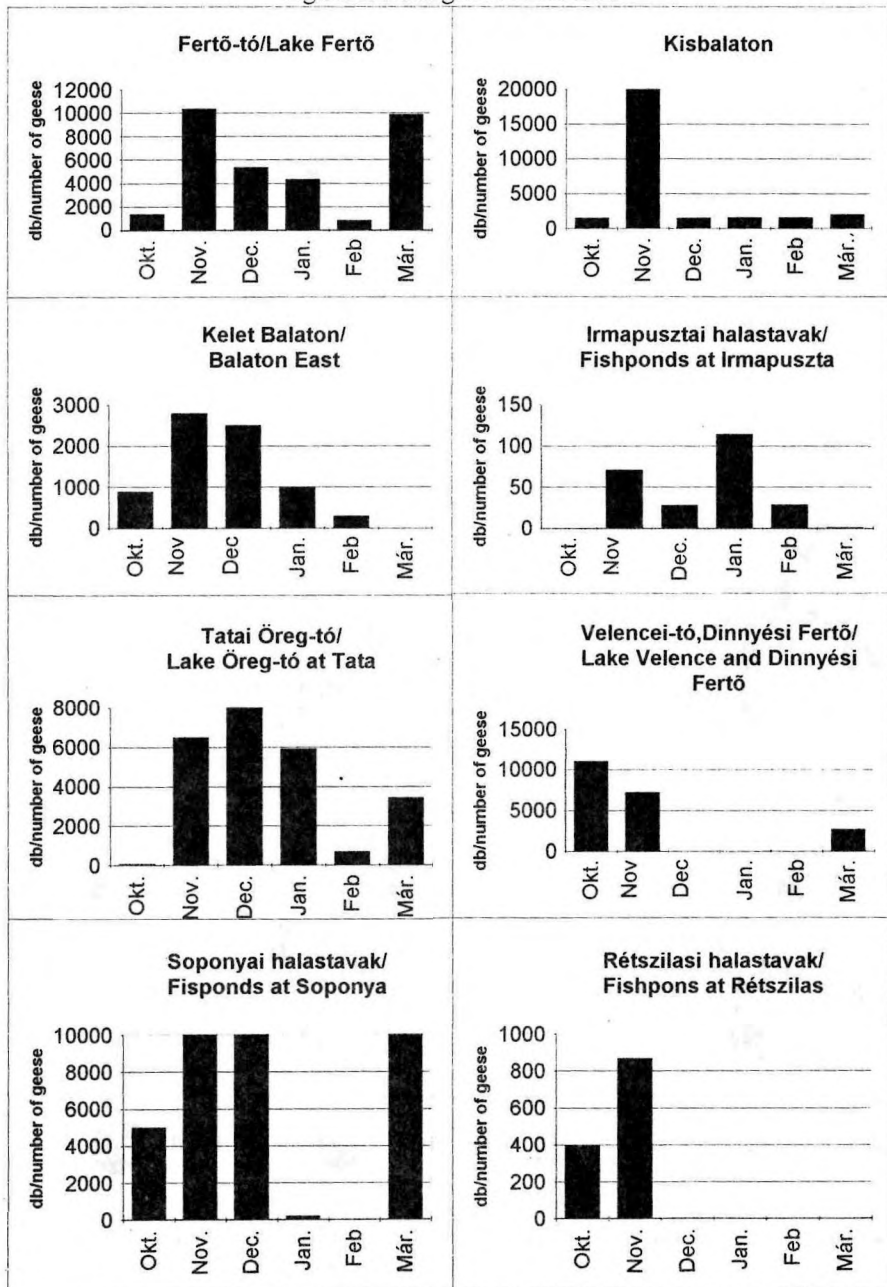
Hely-Sites	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
Fertő-tó Lake Fertő	1387	10349	5354	4339	825	9876
Kisbalaton Kisbalaton	1500	20000	1500	1600	1600	2000
Nyugat Balaton Balaton-West	0	0	0	0	0	0
Kelet Balaton Balaton -East	900	2800	2500	1000	300	0
Irmapusztai halastavak Balatonlelle Fishponds at Irmapuszta near Balatonlelle	0	71	28	114	29	1
Tatai Öreg-tó Lake Öreg-tó at Tata	91	6500	8000	5920	695	3450
Velencei-tó és Dinnyési Fertő Lake Velence and Dinnyési Fertő	11000	7200	0	0	0	2700
Soponyai halastavak Fishponds at Soponya	5000	10000	10000	200	0	10000
Rétszilasi halastavak Fishponds at Rétszilás	400	870	0	0	0	0
Pellérdi halastavak Fishponds at Pellérd	0	0	0	0	0	4000
Sumonyi halastavak Fishponds at Sumony	50	100	2000	4000	12000	4500
Duna Gönyü-Szob River Danube between Gönyü and Szob	150	2200	5300	7400	540	2350
Duna Gemenc River Danube at Gemenc	6000	7000	6000	6000	1000	500
Duna Béda, Karapancsa River Danube Béda and Karapancsa	3000	7000	7000	7000	1000	1000
Kiskunsági szikes tavak Natron lakes in Kiskunság	50	1500	300	20	0	500
Büdösszék Büdösszék	0	0	0	0	0	0
Tömörkényi Csaj-tó Lake Csaj at Tömörkény	0	0	3	0	0	5
Szegedi Fehér-tó Lake Fehér at Szeged	25	0	78	0	0	20
Tisza-tó Lake Tisza	0	0	0	0	0	18
Hortobágy Hortobágy	200	120	0	4	0	3000
Biharugrai és Begécsi halastavak Fishponds at Biharugra and Begécs	0	80	0	0	0	3
Kardoskúti Fehér-tó Lake Fehér at Kardoskút	14	84	280	0	0	82

Anser fabalis

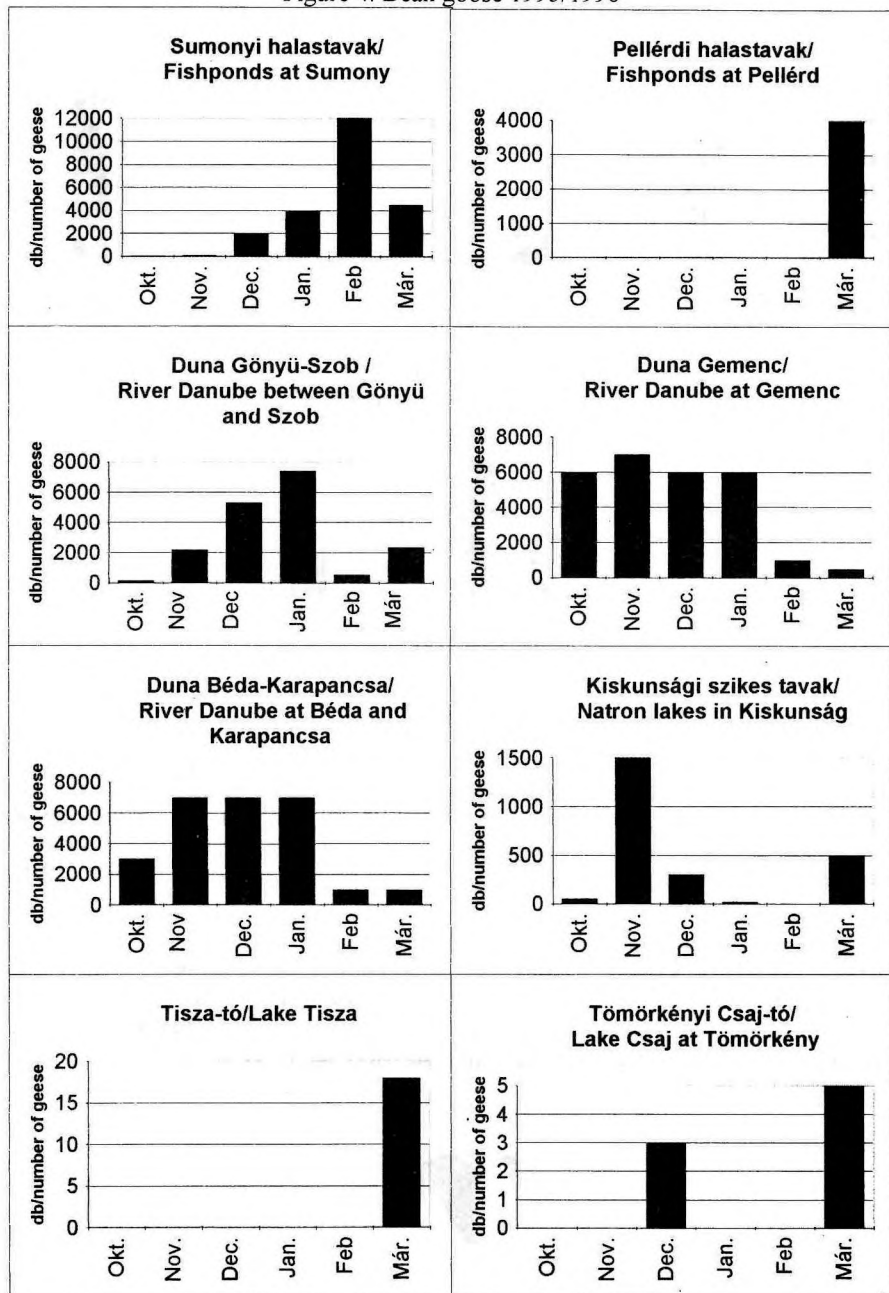
4.térkép : A vetési lúd előfordulás havi mintázata Magyarországon 1995/1996
 Map 4: Monthly distribution pattern of Bean goose in Hungary, 1995/1996

4. ábra :Vetési lúd 1995/1996
Figure 4: Bean goose 1995/1996

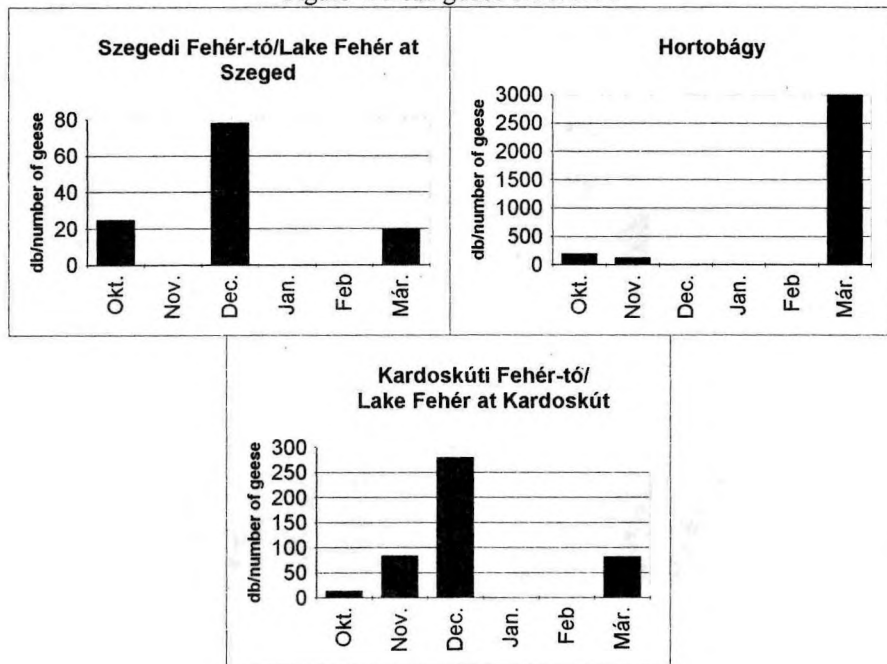

4. ábra :Vetési lúd 1995/1996

Figure 4: Bean goose 1995/1996

4. ábra :Vetési lúd 1995/1996
Figure 4: Bean goose 1995/1996

Az *Anser fabalis rossicus* alfaj 3000 pd-os, - az összállomány nagyság 1 %-át kitevő, nemzetközi jelentőséget meghatározó szintjét (Rose és Scott, 1994) a fent említetteken kívül még az alábbi helyeken mutattunk ki az 1995/1996-os szezonban : Tatai Öreg-tó (8000 pd), Pellérdi-halastavak (4000 pd), Duna Gönyű-Szob (7400 pd), Duna Gemenc (7000 pd), Duna Béda-Karapanca (7000 pd).

Számlálásaink során nem észleltünk nyári ludat az alábbi helyeken : Nyugat-Balaton, Büdöszék. Igen kis egyedszámban (max 150 pd) az alábbi helyeken fordult elő : Irmapusztai-halastavak (max. 114 pd), Tömörkényi Csaj-tó (max. 5 pd), Szegedi Fehér-tó (max. 78 pd), Tisza-tó (max. 18 pd), Biharugrai- és Begécsi-halastavak (max. 80 pd.)

3.6. A monitoring keretében megfigyelt ritka vadlúdfajok

Számlálásaink során az alább felsorolt ritka libafajokat figyeltük meg. Az adatközlés során a szokásos megfigyelési dátum, a hely és a példányszám a sorrend, végül az adatközlő neve szerepel.

Apácalúd (*Branta leucopsis*)

1995. november 27.	Kisbalaton Új tározó	1 pd	Lelkes A.
1995. december 8.	Tatai Öreg-tó	1 pd	Musicz L.
1996. február 26.	Kisbalaton Új tározó	2 pd	Lelkes A.
1996. március 31.	Hortobágy	1 pd	dr. Kovács G.

Örvös lúd (*Branta bernicla*)

1995. december 2.	Tatai Öreg-tó	3 pd	Musicz L.
-------------------	---------------	------	-----------

Vörösnyakú lúd (*Branta ruficollis*)

1995. november 4	Hortobágy	18 pd	dr. Kovács G.
1996. március 31	Hortobágy	2 pd	dr. Kovács G.

3.7. Vadlúdak összegyedszáma és dominanciája

A mennyiségi értékelés során megállapítható volt, hogy a magyarországi vonuló és telelő vadlibák összállománya az őszi idény során novemberben (**143510 pd**), a tavaszi idényben márciusban (**95850 pd**) tetőzött. A kemény és hosszú tél hatására februárban mindössze 35805 pd-t lehetett megfigyelni. Az egyes megfigyelési helyeken tapasztalt dinamika (**26. táblázat**, **5. ábra**) azt mutatja, hogy nagyobb számban vadlibákat a Dunántúlon lehetett megfigyelni. Az Alföldön a Tiszántúl némely helyén jelentek meg nagyobb egyedszámokban.

Legfontosabb vadlúd előfordulási helynek a vizsgált szezomban a Kisbalatont kell tartanunk, ahol a novemberi összlibamennyiség **52000 pd** volt, egyéb hónapokban viszont csak 8-10000 pd-t számláltunk. Az egyes fajok eltérő dinamikájából adódóan az egy hónapban észlelt összes liba maximuma az egyes megfigyelési területeken is érdekes képet mutatott. A **10000 pd-t** elérő, vagy meghaladó, tetőző összlibamennyiség a Soponyai- és a Sumonyi-halastavaknál volt a legmagasabb (20150 és 20000 pd), mindkét érték tavaszra (március és február) esett. Ugyanebben az időben a Fertő-tó (magyar rész) megfigyelt maximális összliba mennyisége 15564 pd, a Hortobágyé 12417 pd, a Kardoskúti Fehér-tóé 10042 pd volt. 10000 pd-t meghaladó összesített értéket fentiekén kívül csak a Dunántúlon és ősszel lehetett tapasztalni: Velencei-tó/Dinnyési Fertő (11450 pd), Duna, Béda-Karapanca (11000 pd) és Duna Gemenc (10000 pd).

Meglepő a Tatai Öreg-tó szerény vadlúd mennyisége (max. 8620), illetve a Balaton jelentőségének csökkenése, bár utóbbira magyarázatul szolgálnak a kiemelkedő kisbalatoni számok.

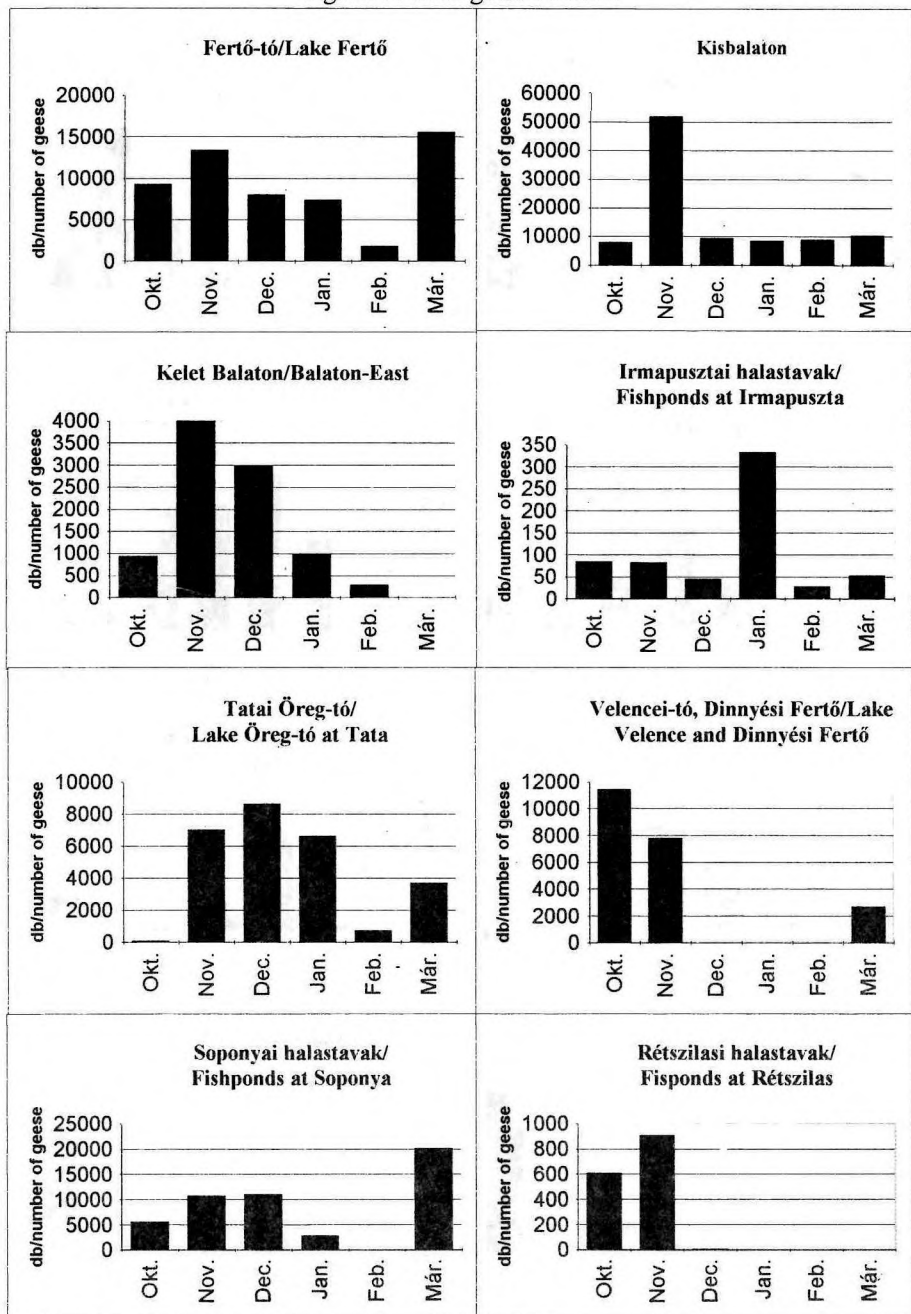
26. táblázat : A vadludak összesített dinamikája Magyarországon

Table 26 : Dynamics of total geese of Hungary 1995/96

Hely-Sites	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Már.
Fertő-tó Lake Fertő	9273	13376	8061	7429	1815	15564
Kisbalaton Kisbalaton	8000	52000	9500	8600	8900	10500
Nyugat Balaton Balaton-West	0	0	0	0	0	0
Kelet Balaton Balaton -East	940	4000	3000	1000	300	0
Irmapusztai halastavak Balatonlelle Fishponds at Irmapuszta near Balatonlelle	85	83	45	333	29	53
Tatai Öreg-tó Lake Öreg-tó at Tata	91	7031	8619	6627	727	3702
Velencei-tó és Dinnyési Fertő Lake Velence and Dinnyési Fertő	11450	7810	0	0	0	2700
Soponyai halastavak Fishponds at Soponya	5600	10700	11060	2850	0	20150
Rétszilasi halastavak Fishponds at Rétszilás	612	909	6	0	0	0
Pellérdi halastavak Fishponds at Pellérd	0	0	0	0	0	4000
Sumonyi halastavak Fishponds at Sumony	80	108	3020	10100	20000	6000
Duna Gönyü-Szob River Danube between Gönyü and Szob	150	2500	5500	7810	540	2400
Duna Gemenc River Danube at Gemenc	6000	10000	8000	8000	1500	700
Duna Béda, Karapancsa River Danube Béda and Karapancsa	3700	10800	11000	9000	1500	1200
Kiskunsági szikes tavak Natron lakes in Kiskunság	400	6850	1850	235	0	2330
Büdösszék Büdösszék	0	145	178	588	0	2940
Tömörkényi Csaj-tó Lake Csaj at Tömörkény	0	159	39	6	3	908
Szegedi Fehér-tó Lake Fehér at Szeged	673	1550	162	0	0	756
Tisza-tó Lake Tisza	196	65	17	13	12	1415
Hortobágy Hortobágy	1075	820	0	264	64	12417
Biharugrai és Begécsi halastavak Fishponds at Biharugra and Begécs	580	11490	1541	650	6	1673
Kardoskúti Fehér-tó Lake Fehér at Kardoskút	14	3114	5695	480	230	10042

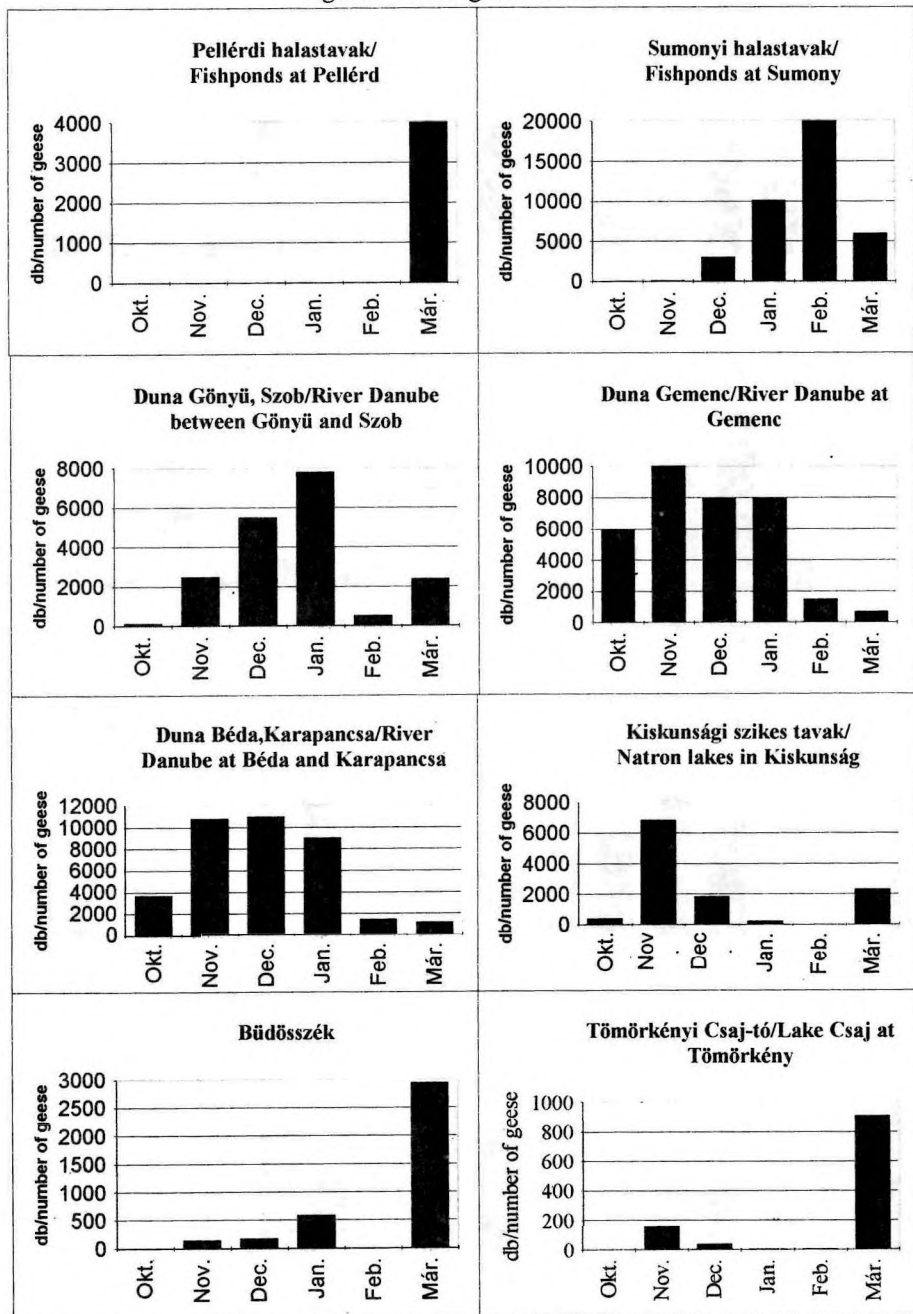
5. ábra : Összes vadlúd 1995/96

Figure 5 : Total geese 1995/96

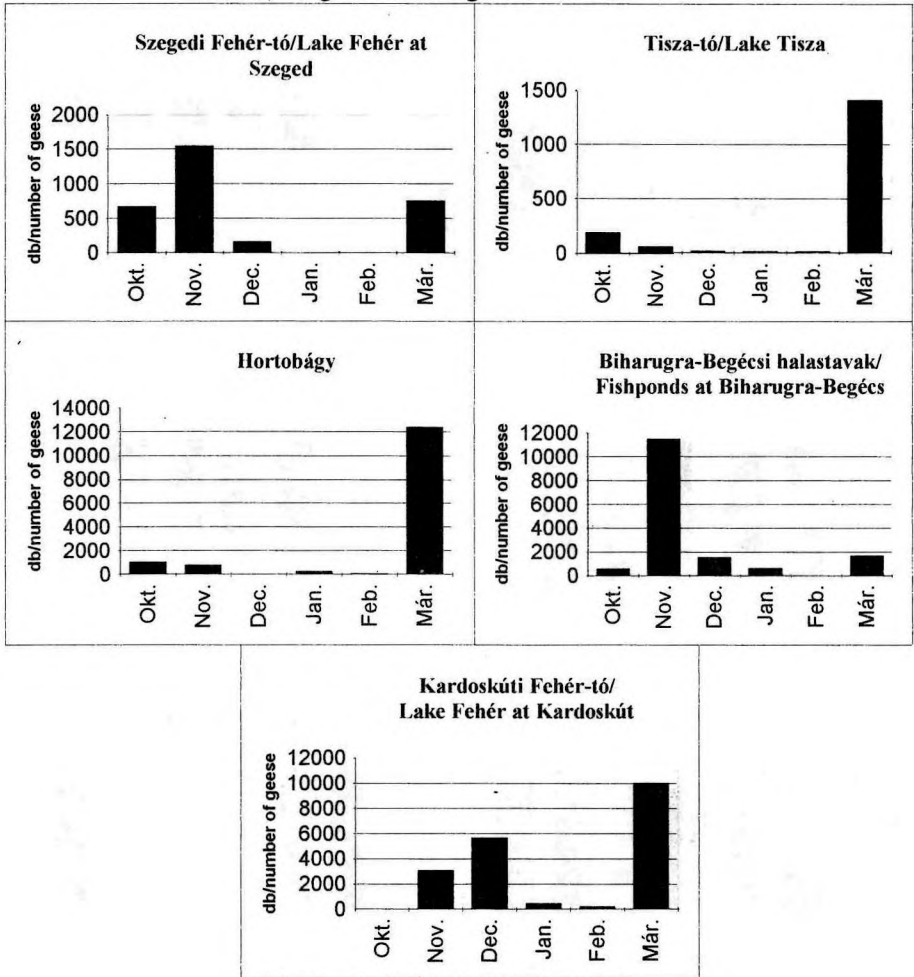
5. ábra : Összes vadlúd 1995/96

Figure 5 : Total geese 1995/96

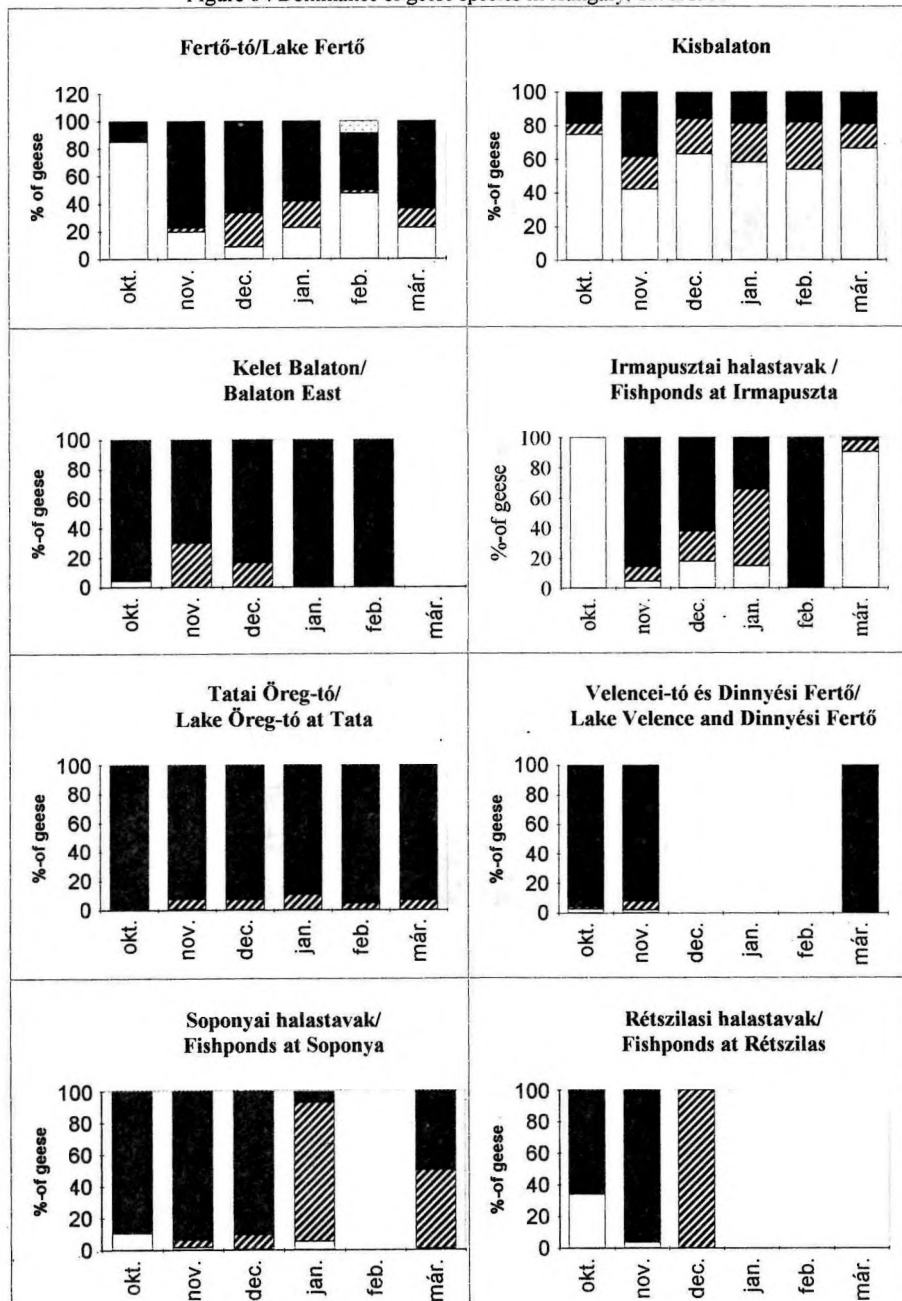
5. ábra : Összes vadlúd 1995/96

Figure 5 : Total geese 1995/96

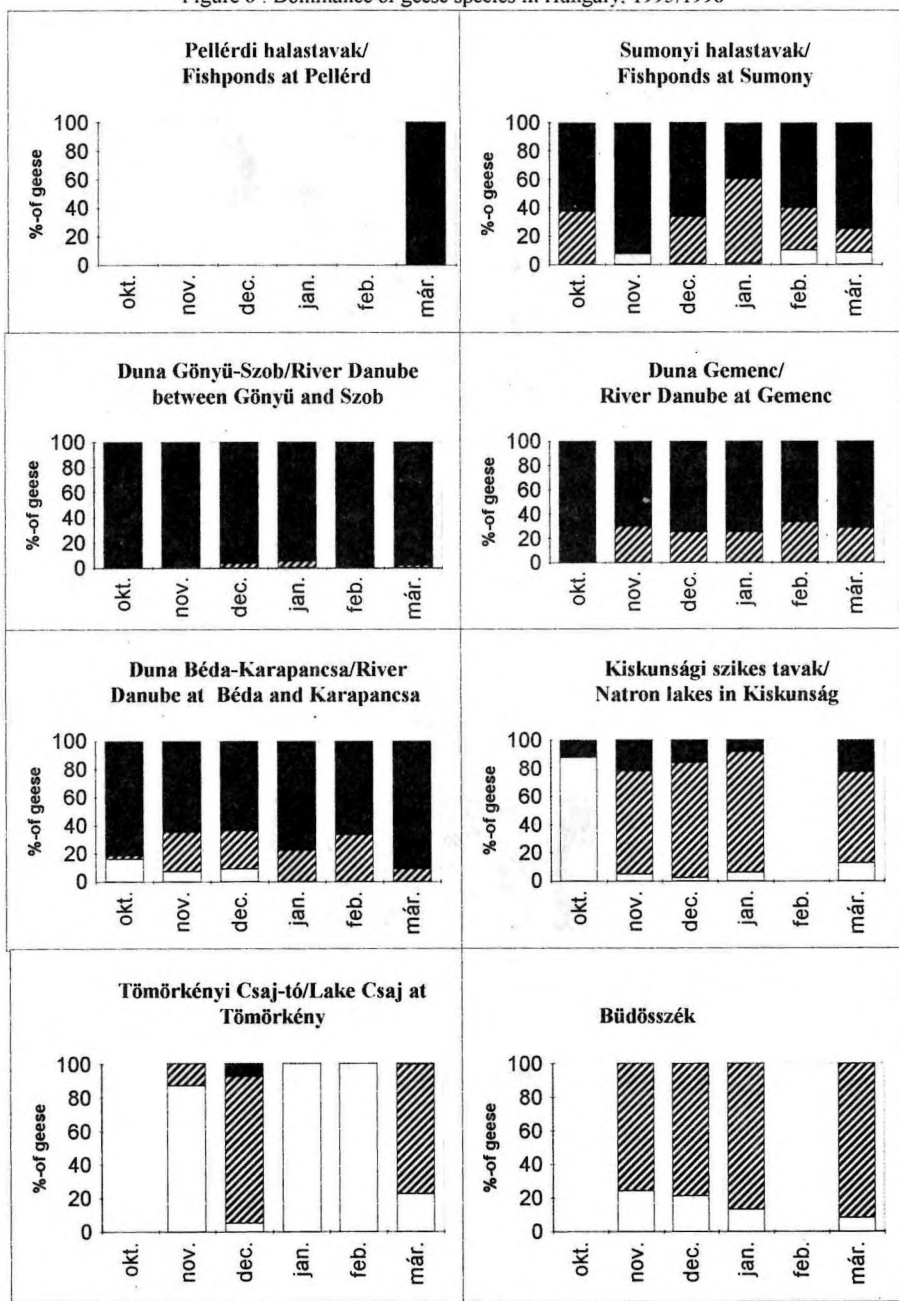
6. ábra : A vadlúdfajok dominanciája Magyarországon, 1995/1996

Figure 6 : Dominance of geese species in Hungary, 1995/1996

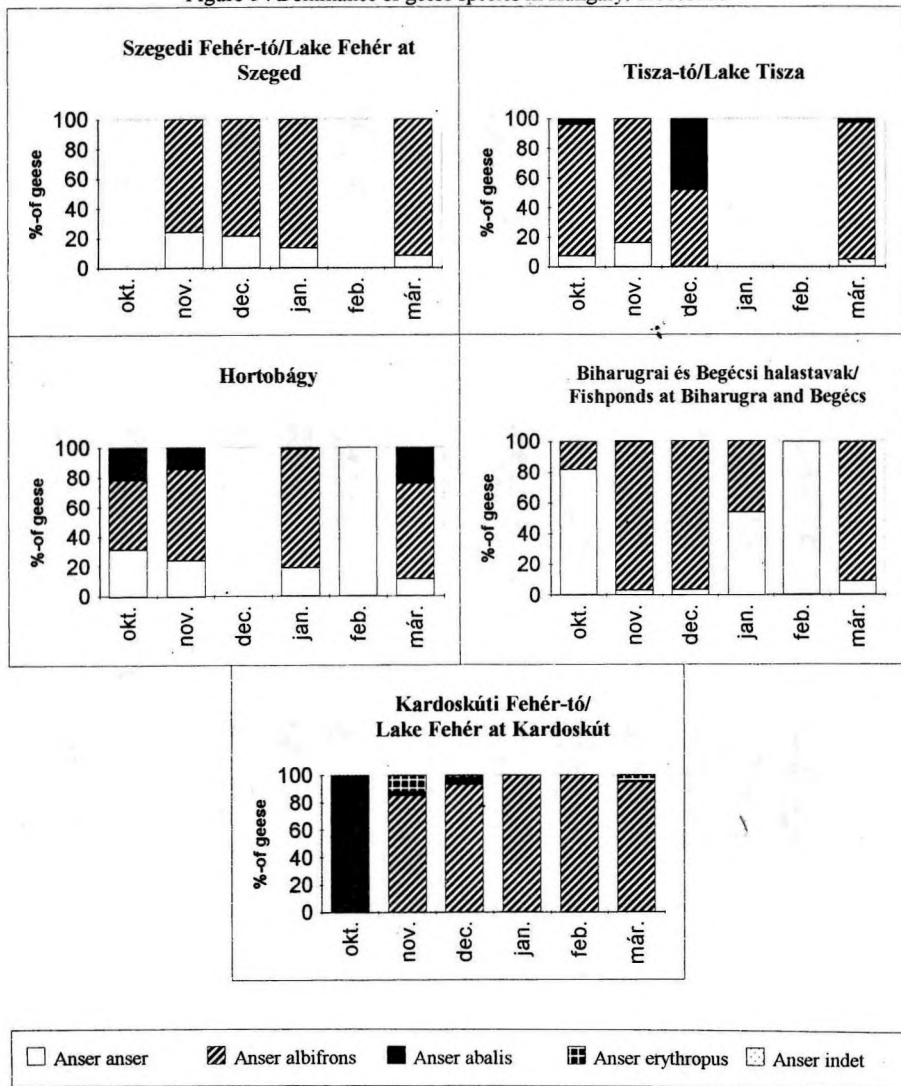
6. ábra : A vadlúdfajok dominanciája Magyarországon, 1995/1996

Figure 6 : Dominance of geese species in Hungary, 1995/1996

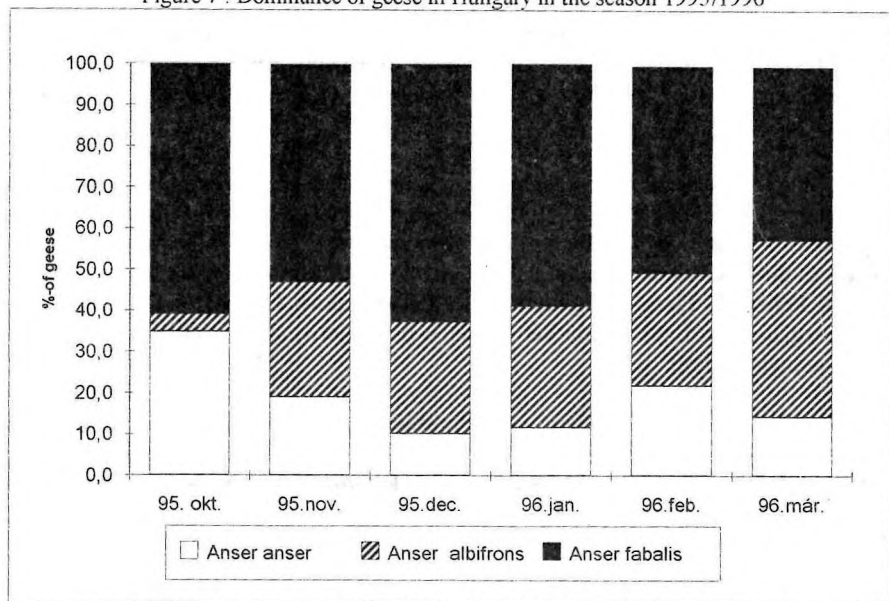
6.ábra : A vadlúdfajok dominanciája Magyarországon, 1995/1996

Figure 6 : Dominance of geese species in Hungary, 1995/1996

7.ábra : A vadlúdfajok dominanciája Magyarországon az 1995/1996 szezonban

Figure 7 : Dominance of geese in Hungary in the season 1995/1996

Ha a mennyiségi paramétereken túl az egyes megfigyelési helyek, illetve az országos adatok dominanciaviszonyait is elemezzük (1-21. táblázat; 6-7.ábra), akkor azok jellegét, a vadlúdfajok vonulásában/telelésében betöltött szerepét is kimutathatjuk.

A **Fertő-tó** magyar oldalán az októberi időszakban még a nyári lúd dominált, majd a vetési ludak érkezésével fokozatosan és tartósan e faj vette át a hegemoniát. A nagy lilikek csak decembertől jelentek meg tömegesen, de arányuk mindig 25 % alatt maradt.

A **Kisbalaton** lett a szezon legfontosabb libavonuló és telelő területe, ami jórészt a nyári lúdnak köszönhető (42-75 %), de fontos volt a nagy lilik jelenléte is (max 28 %). E faj dominanciája a téli időszakban meghaladta a vetési lúdét.

A **Balaton** e szezonbeli alacsony számai főleg a domináns vetési lúd (70-100 %) hiányára vezethetők vissza, az őszön a nagy lilik is jelentősebb arányban jelent meg (30 %).

Az **Irmapusztai-halastavak** kis összegyedszáma mellett változó dominanciával mindhárom gyakori faj jelen volt.

A **Tatai Öreg-tavon**, a **Velencei-tónál** és **Dinnyési Fertőnél** abszolút domináns volt a vetési lúd, mellette a nagy lilik jelent meg kis arányban.

A **Soponyai-halastavaknál** a szezon első 3 hónapjában a vetési lúd (89-93 %), azt követően a nagy lilik dominált (50-88 %). A **Rétszilasi-halastavaknál** hasonló folyamat játszódott le, de e váltás már decemberben bekövetkezett.

Az általános tapasztalat volt, hogy minél inkább délre, illetve keletre haladtunk, annál inkább nőtt a nagy lilikek aránya egyes helyek libatömegeiben.

Jól mutatja ezt az a tény, hogy amíg a **Duna É-i** szakaszán (Gönyű-Szob) maximum 5 % volt a nagy lilikék részaránya, addig az alsó szakaszokon (Gemenc, Béda-Karapanca) 20-33 % közötti értékeket vett fel. Ugyanez volt tapasztalható a Dél-Dunántúlon, a **Sumonyi-halastavaknál** is (30-59 %).

Azt a tényt, hogy az Alföldön az egyes megfigyelési helyeken a nagy lilik dominál, már többször kimutattuk (legutóbb Faragó, 1995). Nem volt kivétel ez alól az 1995/1996-os szezon sem, helyenként **,-Kiskunsági szikes tavak, Tömörkényi Csaj-tó, Biharugrai-, Begécsi-halastavak-**, és időszakosan a nyári lúd azonban háttérbe szorította. A többi helyen **,-Büdöszék, Szegedi Fehér-tó, Tisza-tó, Hortobágy és a Kardoskúti Fehér-tó-**, azonban érvényes volt a fenti megállapítás. Ezen utóbbi két területen őszi, illetve tavaszi időben a vetési lúd is nagyobb részarányhoz jutott.

Ha az egyes hónapokban érvényes, az országos állomány nagyságra vonatkoztatott dominancia-viszonyokat elemezzük (7.ábra), akkor az egyedszámokkal összhangban az **1995/1996-os idényben is a vetési lúd volt a leggyakoribb libafaj Magyarországon (42.2-62.5 %), ezt követte a nagy lilik (4.2-43.0 %), majd a nyári lúd (10.3-34.9 %)**. Ez a sorrend csak 1995 októberében cserélődött meg, ekkor még több nyári lúd volt, mint nagy lilik.

A globálisan veszélyeztetett kis lilik dominanciája 0-0.5 % között változott.

4. KÖVETKEZTETÉSEK

Az 1995/1996-os szezon adatait, ha beillesztjük a tartamos megfigyelések (long-term monitoring) adatsorába (27.táblázat) következtetéseket vonhatunk le az aktuális állományváltozásról.

Nyári lúd esetében azt tapasztaljuk, hogy továbbra is érvényesül a tartós állománynövekedés tendenciája (8.ábra). Az új szezonban tetőzött mennyiség (27247 pd), **17.7 %-kal több**, mint az előző szezonban meghatározott példányszám (23146 pd).

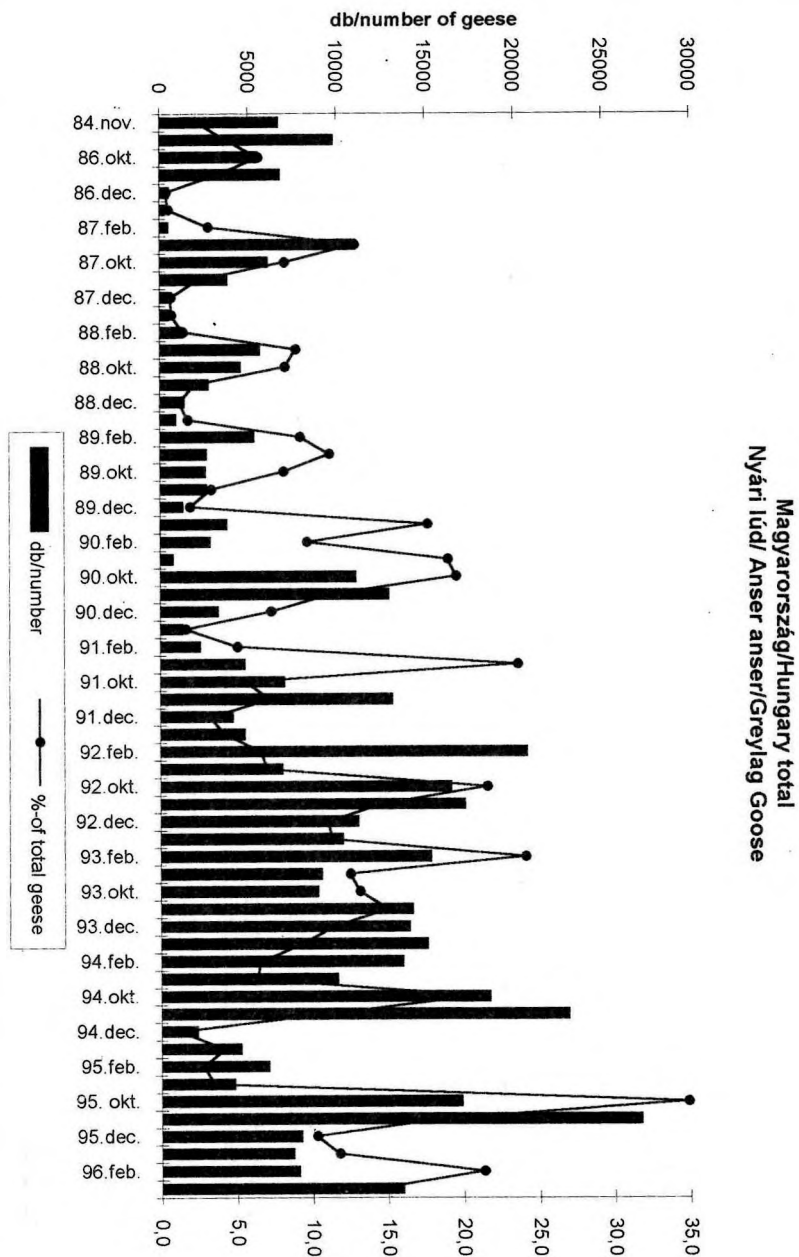
Nagy lilik esetében a kemény tél következtében **megtorpant** a korábbi két szezonban megindult kedvező folyamat (1993/1994-ben max. 132.481 pd, 1994/1995-ben max. 137.149 pd), a tetőző mennyiség (41221 pd) **mindössze 30 %-a** a korábbi szezon csúcserkének (9.ábra).

A globálisan veszélyeztetett **kis lilik** esetében mintegy **16.2 %-os növekedést** tapasztaltunk a korábbi év kulmináló egyedszámához képest (10.ábra), ami azonban azt jelenti csupán, hogy a 436 pd (1994/1995) helyett most 507 pd- volt a csúcsmennyiség. Ez az egyedszám kevesebb mint a fele a 90-es évek elején tapasztaltaknak, s a 80-as évek második fele értékeinek felel meg. Úgy tűnik, hogy az elmúlt évek nagy és kis lilik beáramlásai között összefüggést lehet kimutatni

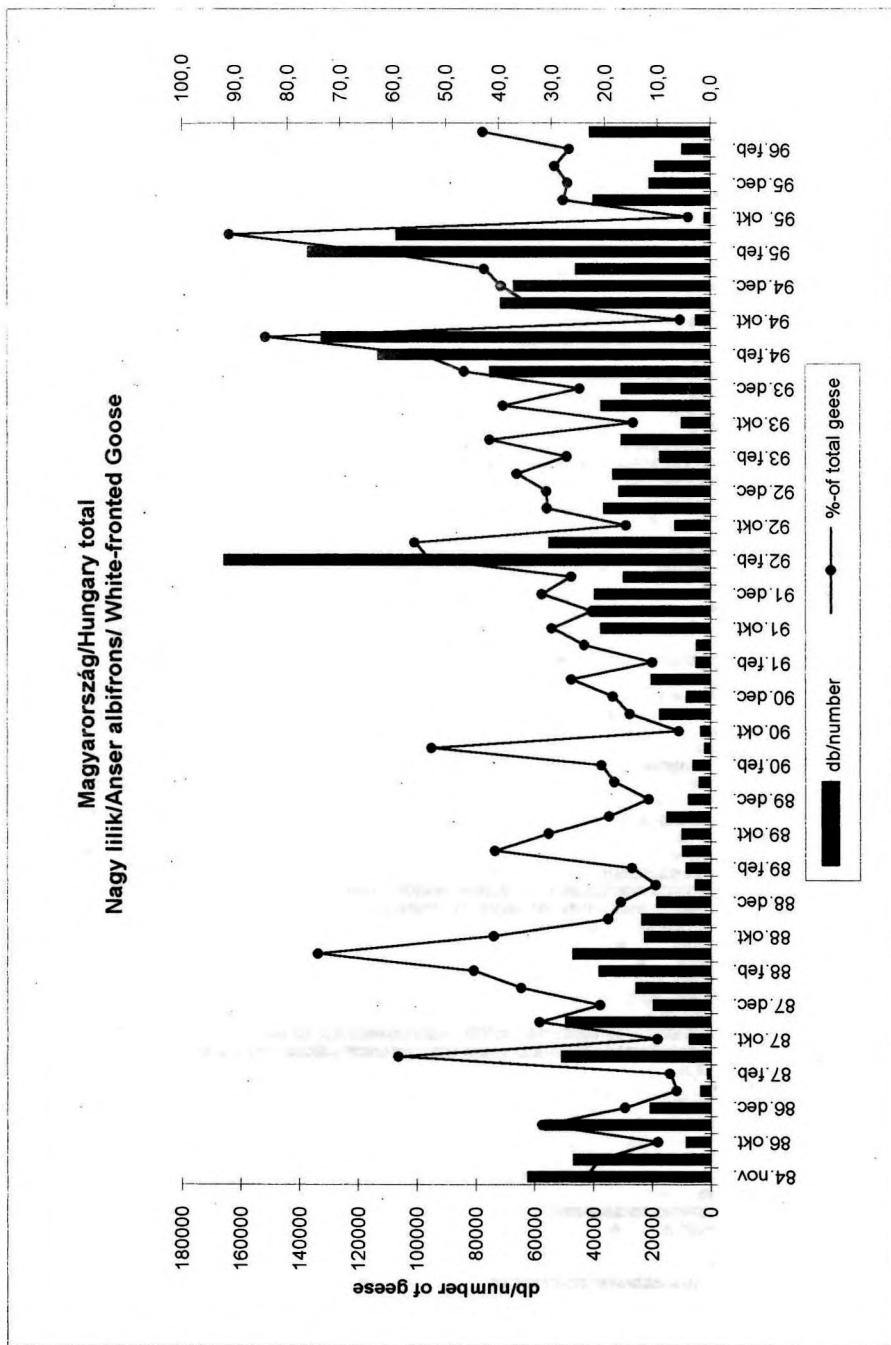
27. táblázat : Vadlúdfajok dinamikája és dominanciája Magyarországon, 1984/1996

Table 27 : Dynamics and dominance of geese species in Hungary, 1984/1996

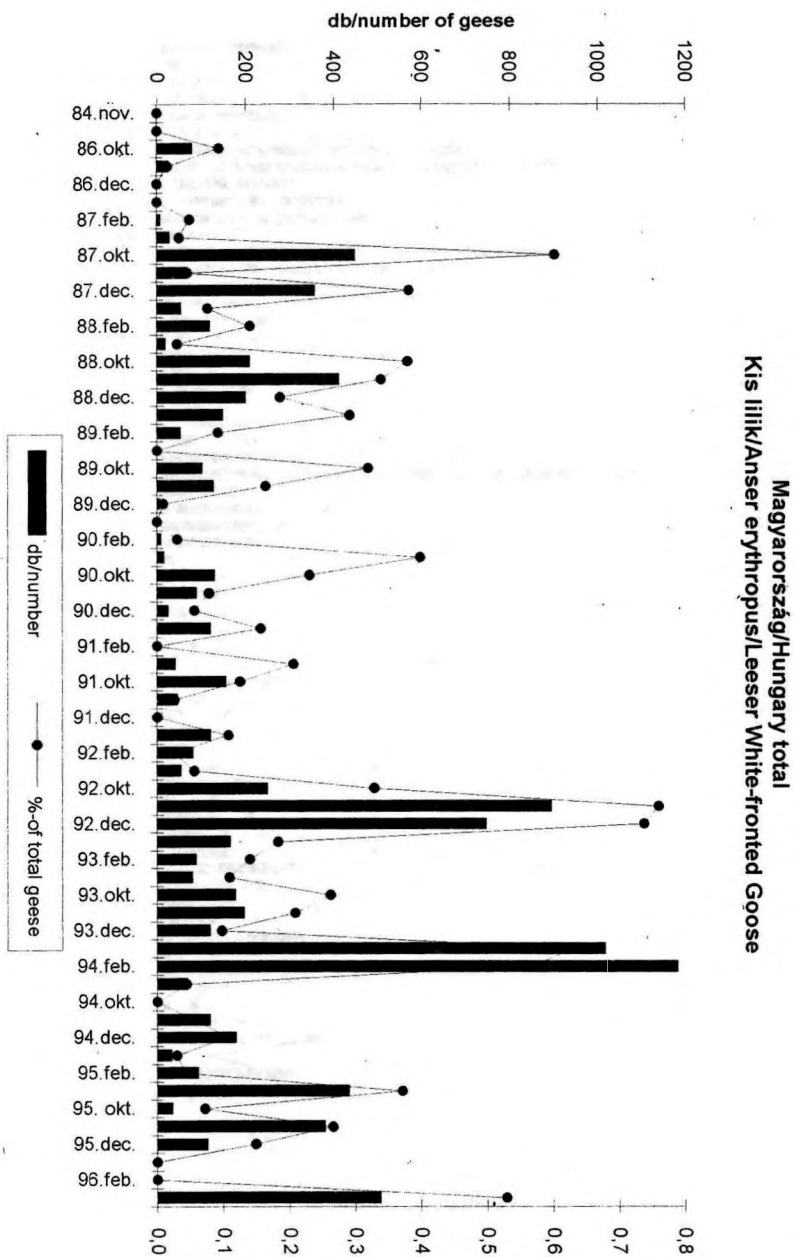
Time	Number of geese					% of geese						
	Ans.ans.	Ans.alb.	Ans.fab.	Ans.ery.	Ans.idt	Total	Ans.ans.	Ans.alb.	Ans.fab.	Ans.ery.	Ans.idt	Total
84.nov.	6770	62500	196750	0	0	266 020	2,5	23,5	74,0	0,0	0,0	100
85.nov.	9855	47000	166300	0	0	223 155	4,4	21,1	74,5	0,0	0,0	100
86.okt.	5598	8613	71408	80	0	85 699	6,5	10,1	83,3	0,1	0,0	100
86.nov.	6863	56880	114716	27	0	178 486	3,8	31,9	64,3	0,0	0,0	100
86.dec.	566	20901	106620	0	0	128 087	0,4	16,3	83,2	0,0	0,0	100
87.jan.	329	3671	52161	0	0	56 161	0,6	6,5	92,9	0,0	0,0	100
87.feb.	525	1270	14435	8	0	16 238	3,2	7,8	88,9	0,0	0,0	100
87.már.	11124	51037	24248	29	0	86 438	12,9	59,0	28,1	0,0	0,0	100
87.okt.	6150	7538	60629	450	0	74 767	8,2	10,1	81,1	0,6	0,0	100
87.nov.	3877	49725	99818	70	0	153 490	2,5	32,4	65,0	0,0	0,0	100
87.dec.	720	19175	73190	358	0	93 983	0,8	21,0	77,9	0,4	0,0	100
88.jan.	571	25833	45561	55	0	72 020	0,8	35,9	63,3	0,1	0,0	100
88.feb.	1322	38314	45739	120	0	85 495	1,5	44,8	53,5	0,1	0,0	100
88.már.	5704	47236	10623	19	0	63 582	9,0	74,3	16,7	0,0	0,0	100
88.okt.	4595	22856	27983	211	0	55 645	8,3	41,1	50,3	0,4	0,0	100
88.nov.	2788	23692	94983	413	0	121 876	2,3	19,4	77,9	0,3	0,0	100
88.dec.	1429	18520	86639	201	1703	108 492	1,3	17,1	79,9	0,2	1,6	100
89.jan.	953	5364	43677	150	1320	51 464	1,9	10,4	84,9	0,3	2,6	100
89.feb.	5363	8623	43830	53	0	57 869	9,3	14,9	75,7	0,1	0,0	100
89.már.	2678	9748	11454	0	0	23 880	11,2	40,8	48,0	0,0	0,0	100
89.okt.	2630	9865	19637	103	0	32 235	8,2	30,6	60,9	0,3	0,0	100
89.nov.	2673	15093	60647	129	0	78 542	3,4	19,2	77,2	0,2	0,0	100
89.dec.	1322	7748	57146	6	0	66 222	2,0	11,7	86,3	0,0	0,0	100
90.jan.	3807	3931	13787	0	0	21 525	17,7	18,3	64,1	0,0	0,0	100
90.feb.	2890	6159	20706	9	0	29 764	9,7	20,7	69,6	0,0	0,0	100
90.már.	764	2116	1121	16	0	4 017	19,0	52,7	27,9	0,4	0,0	100
90.okt.	11125	3440	38472	131	3757	56 925	19,5	6,0	67,6	0,2	6,6	100
90.nov.	13004	17442	80796	90	2893	114 225	11,4	15,3	70,7	0,1	2,5	100
90.dec.	3306	8331	30969	25	2368	44 999	7,3	18,5	68,8	0,1	5,3	100
91.jan.	1303	20391	54306	121	1098	77 219	1,7	26,4	70,3	0,2	1,4	100
91.feb.	2290	4964	37470	0	349	45 073	5,1	11,0	83,1	0,0	0,8	100
91.már.	4804	4870	10641	42	0	20 357	23,6	23,9	52,3	0,2	0,0	100
91.okt.	7065	37599	80307	157	0	125 128	5,6	30,0	64,2	0,1	0,0	100
91.nov.	13187	40850	127145	47	0	181 229	7,3	22,5	70,2	0,0	0,0	100
91.dec.	4130	39608	80604	1	0	124 343	3,3	31,9	64,8	0,0	0,0	100
92.jan.	4796	29822	78062	121	0	112 801	4,3	26,4	69,2	0,1	0,0	100
92.feb.	20807	165771	125667	82	0	312 327	6,7	53,1	40,2	0,0	0,0	100
92.már.	6952	55068	36337	55	0	98 412	7,1	56,0	36,9	0,1	0,0	100
92.okt.	16495	12167	47380	251	0	76 293	21,6	15,9	62,1	0,3	0,0	100
92.nov.	17286	36473	63186	895	0	117 840	14,7	31,0	53,6	0,8	0,0	100
92.dec.	11230	31366	57905	747	0	101 248	11,1	31,0	57,2	0,7	0,0	100
93.jan.	10361	33408	47129	166	0	91 064	11,4	36,7	51,8	0,2	0,0	100
93.feb.	15362	17343	30867	89	0	63 661	24,1	27,2	48,5	0,1	0,0	100
93.már.	9161	30477	33302	80	0	73 020	12,5	41,7	45,6	0,1	0,0	100
93.okt.	8944	9903	48922	178	0	67 947	13,2	14,6	72,0	0,3	0,0	100
93.nov.	14309	37338	43240	198	0	95 085	15,0	39,3	45,5	0,2	0,0	100
93.dec.	14128	30531	78291	120	0	123 070	11,5	24,8	63,6	0,1	0,0	100
94.jan.	15143	75251	70268	1018	0	161 680	9,4	46,5	43,5	0,6	0,0	100
94.feb.	13757	113222	79812	1183	0	207 974	6,6	54,4	38,4	0,6	0,0	100
94.már.	10044	132481	14852	69	0	157 446	6,4	84,1	9,4	0,0	0,0	100
94.okt.	18662	5104	64824	0	0	88 590	21,1	5,8	73,2	0,0	0,0	100
94.nov.	23146	71397	111691	120	0	206 354	11,2	34,6	54,1	0,1	0,0	100
94.dec.	2090	67132	100167	179	0	169 568	1,2	39,6	59,1	0,1	0,0	100
95.jan.	4548	46046	56996	32	0	107 622	4,2	42,8	53,0	0,0	0,0	100
95.feb.	6110	137149	73727	93	0	217 079	2,8	63,2	34,0	0,0	0,0	100
95.már.	4153	106928	5937	436	0	117 454	3,5	91,0	5,1	0,4	0,0	100
95.okt.	17059	2058	29767	35	0	48 919	34,9	4,2	60,8	0,1	0,0	100
95.nov.	27247	40008	75874	381	0	143 510	19,0	27,9	52,9	0,3	0,0	100
95.dec.	7949	20886	48343	115	0	77 293	10,3	27,0	62,5	0,1	0,0	100
96.jan.	7503	18855	37597	0	0	63 955	11,7	29,5	58,8	0,0	0,0	100
96.feb.	7830	9807	17989	0	179	35 805	21,9	27,4	50,2	0,0	0,5	100
96.már.	13717	41221	40405	507	0	95 850	14,3	43,0	42,2	0,5	0,0	100

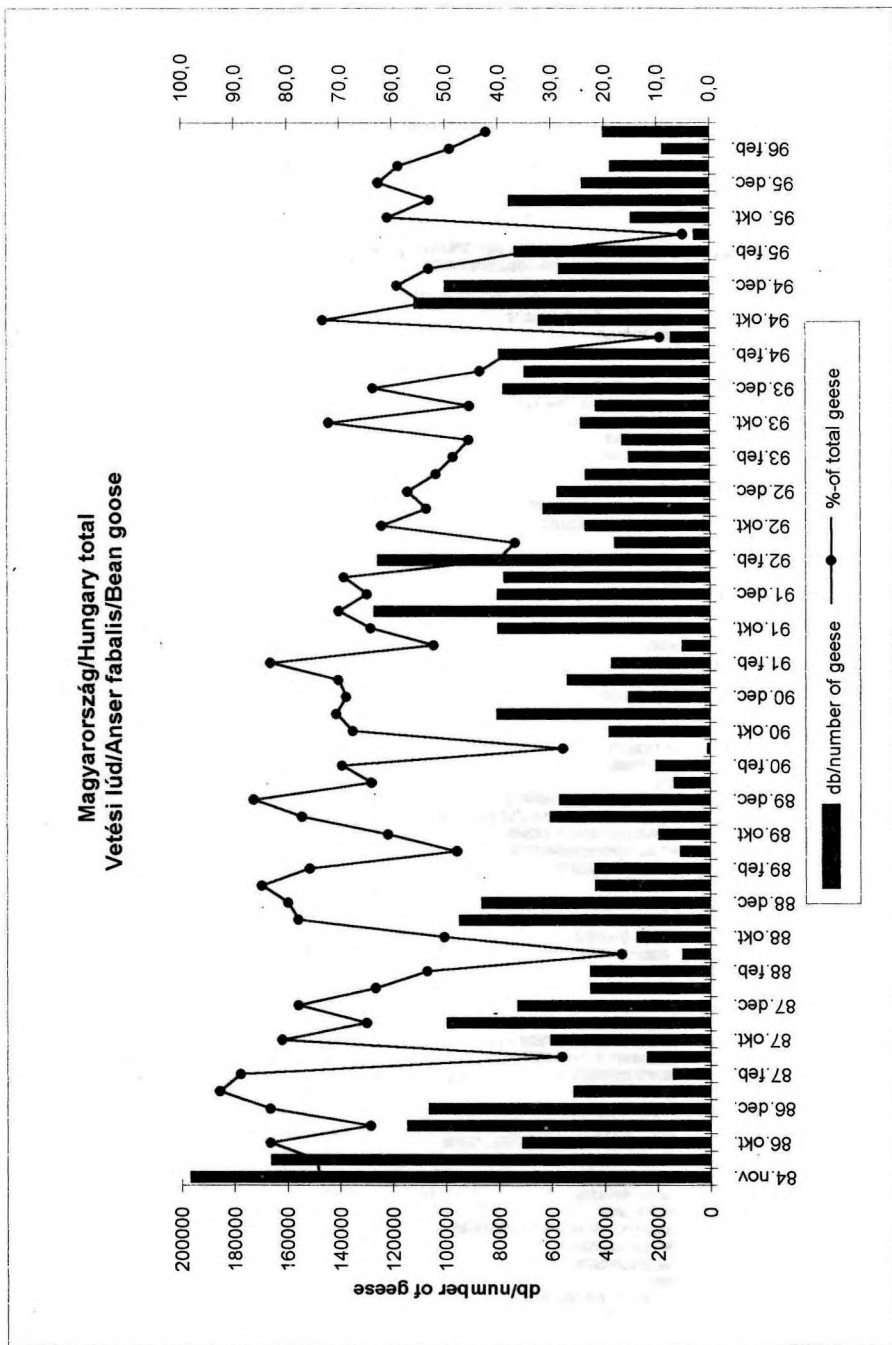
8.ábra : A nyári lúd állomány dinamikája Magyarországon, 1984-1996
Figure 8: Long-term dynamics of Greylag goose in Hungary, 1984-1996

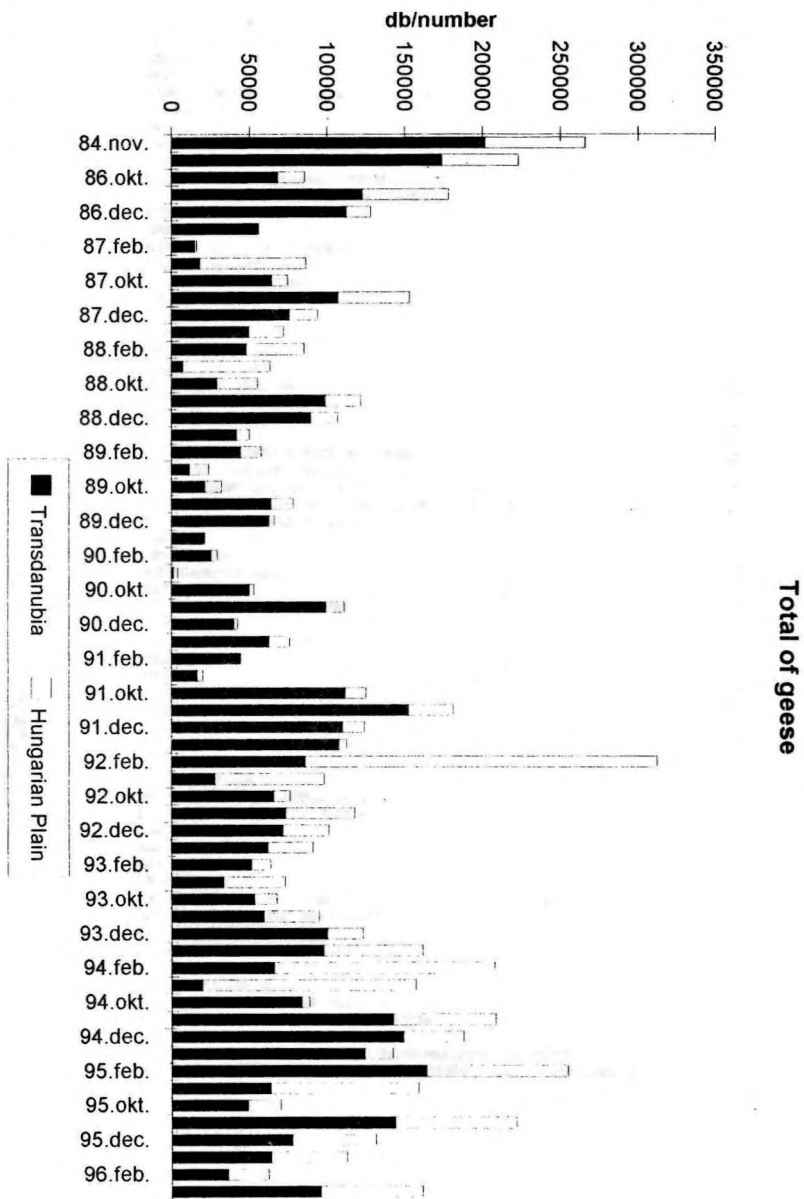
9. ábra : A nagy lilik állomány dinamikája Magyarországon, 1984-1996
 Figure 9: Long-term dynamics of White-fronted goose in Hungary, 1984-1996

10.ábra : A kis lilik állomány dinamikája Magyarországon, 1984-1996
 Figure 10: Long-term dynamics of Lesser white-fronted goose in Hungary, 1984-1996

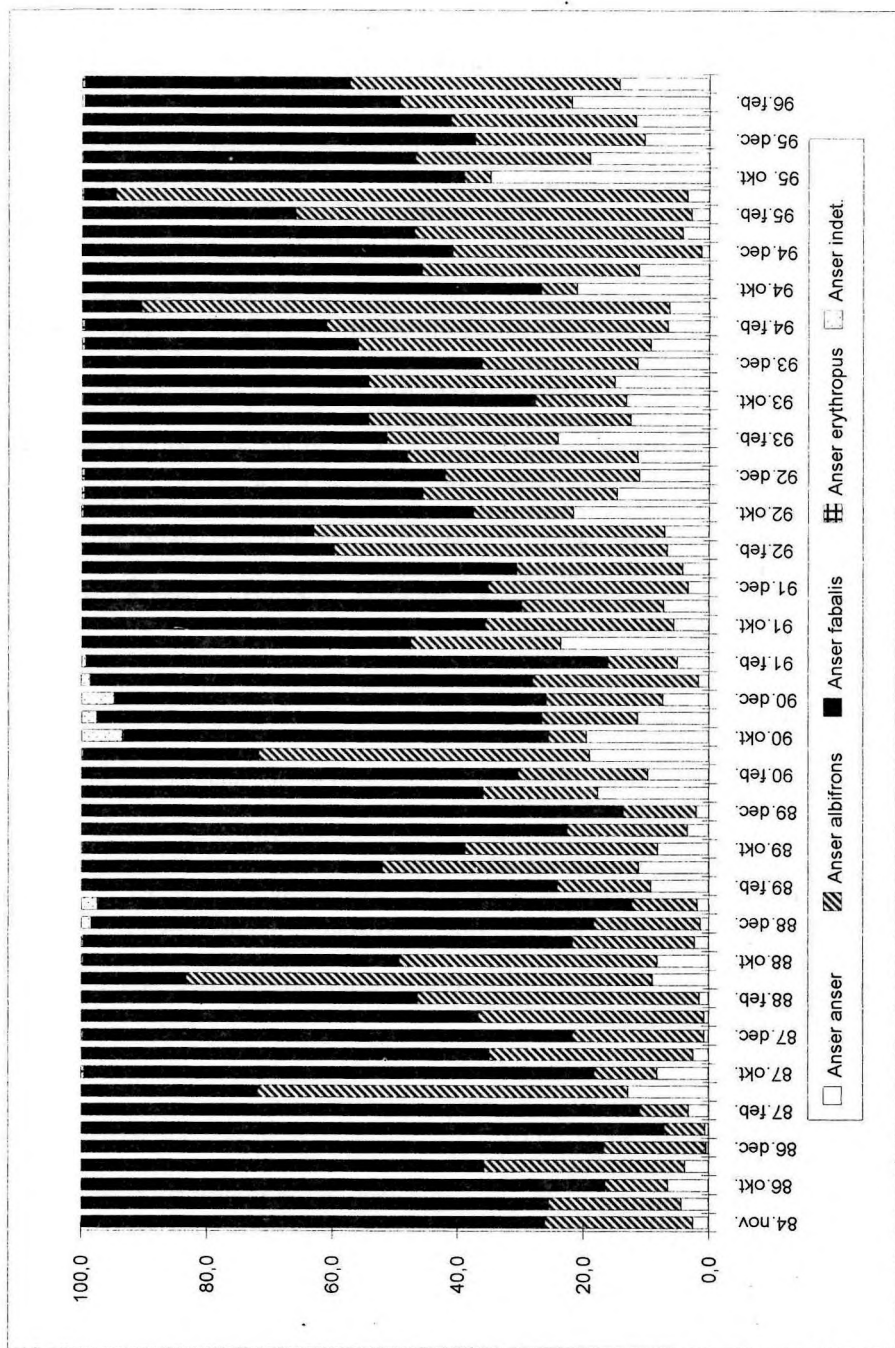

11. ábra : A vetési lúd állomány dinamikája Magyarországon, 1984-1996
 Figure 11: Long-term dynamics of Bean goose in Hungary, 1984-1996

12.ábra : Az ősszvadlúd állomány dinamikája Magyarországon, 1984-1996

Figure 12 : Long-term dynamics of total geese in Hungary, 1984-1996

13.ábra : A vadlúdfajok dominancia-dinamikája Magyarországon, 1984-1996

Figure 13 : Long-term dynamics of dominance of goose species in Hungary, 1984-1996

A **vetési lúd** tetőző állománya két év növekedés után ismét visszaesett (**11.ábra**). Az 1995/1996-os idény során tapasztalt maximum (75874 pd), **67.9 %-a csupán** az előző szezonban számolt mennyiségnek (111691 pd), azaz a **csökkenés 32.1 %**.

Mind a nagy liliknél, mind a vetési lúdnál észlelt jelentős csökkenés (a nyári lúdnál észlelt szerény növekedés ellenére) azt eredményezte, hogy az egyidőben megfigyelt **összes vadlúd mennyisége** (143510 pd) az 1994/1995-ös szezonban észlelt egyedszámnak (217079 pd) mindössze **66.1 %-a**, azaz a **csökkenés 33.9 %-os** volt (**12.ábra**).

A dominancia-viszonyok dinamikájában az utolsó idényben a vetési lúd és a nagy lilik részarány csökkenésének, s a nyári lúd dominancia növekedésének vagyunk a tanúi (**13.ábra**).

A csökkenés okainak elemzésekor részben a klimatikus faktort, a hosszú, kemény telet kell megemlíteni, ami megakadályozta, hogy a nagy lilik a korábbi évekhez hasonlóan legalább a tavaszi visszavonuláson érintsék a Kárpát-medencét. A vetési lúd esetében a klíma-tényező mellett a kukorica tarlók fogyó területaránya, s ezáltal a táplálékbasis csökkenése is közrejátszik a regresszióban. Ez eredményezhette azt, hogy a korábban nálunk telelő vetési ludak megrekednek Dél-Morvaországban (Hudec szem.közl.), ahol napjainkban is domináns a termelőszövetkezeti, a nagytáblás-nagyüzemi gazdálkodás. Itt megtalálja még a vetési lúd mindazt, ami hosszú évtizedekig a Kárpát-medencébe vonzotta, s onnan nagyrészt a privatizáció következtében eltűnt.

5. IRODALOMJEGYZÉK - References

- Faragó, S. 1995. Geese in Hungary 1986-1991. Numbers, Migration and Hunting Bags. IWRB Publication 36. pp.97.
- Faragó, S. 1996. A Magyar Vadlúd Adatbázis 1984-1995 : Egy tartamos monitoring (Data Base of Geese in Hungary 1984-1995 : A long-term monitoring Magyar Vízivad közlemények/Hungarian Waterfowl Publication 2. 3-168.
- Faragó, S., Kovács, G. and Sterbetz, I. 1991. Goose populations staging and wintering in Hungary 1984-1988. Ardea 79/2. 161-164.
- Rose, P.M. and Scott, D.A. 1994. Waterfowl Population Estimates IWRB Publication 29. pp.102
- Sterbetz, I. 1976. Development of wild geese migration on the Hungarian gathering places. Aquila 82. 181-194.
- Sterbetz, I. 1983. The trend of the migration of wild geese in Hungary in the period 1972-1982. Állattani Közlemények 70. 69-72.

RESULTS OF GEESE MONITORING IN HUNGARY IN THE SEASON 1995/1996

Faragó S. & Jánoska F.

SUMMARY

The authors present the results of the Hungarian Wild Geese Monitoring for 1995/96 in the form of a data base. After reviewing the basic data recorded at each site of observation (Tab. 1-21.) they analyse the obtained data separately for each species, i.e. **Greylag Goose** (*Anser anser*) (Tab. 22, Map 1, Fig. 1), **White-fronted Goose** (*Anser albifrons*) (Tab. 23, Map 3, Fig. 2), **Lesser White-fronted Goose** (*Anser erythropus*) (Tab. 24, Map 3, Fig. 3) and **Bean Goose** (*Anser fabalis*) (Tab. 25, Map 4, Fig. 4) as well as for the **total of observed geese** (Tab. 26, Fig. 5).

In respect of dominance - when data recorded monthly in each of the observed sites (Fig. 6) or those referring to the total of geese present in Hungary (Fig. 7) are analysed, it is found that in conformity with the numbers of individuals, also **in the season 1995/96 Bean Goose was the most common goose species in Hungary (42.2 - 62.5 %), followed by White-fronted Goose (4.2 - 43.0 %), Greylag Goose ranking third (10.3 - 34.9 %)**. The afore-mentioned sequence became changed only in October 1995 when numbers of Greylag Goose exceeded those of White-fronted Goose. **Dominance of Lesser White-fronted Goose - a globally threatened species - ranged from 0 % to 0.5 %.**

If the data obtained for the season 1995/96 are fitted into the data series of long-term monitoring (Tab. 27), the following conclusions can be drawn from the actual changes in stock numbers. In the case of **Greylag Goose** the trend of steady increments in numbers proved to be still valid (Fig. 8). Peak numbers recorded in the new season (27 247) exceed those found in the previous season (23 146) by 17.7 %. In the case of **White-fronted Goose**, due to the severe winter 1995/1996, the advantageous process of increments commencing in the previous two seasons (1993/1994: max. 132481 birds, 1994/1995: max. 137149) came to a sudden halt: in 1995/1996 peak numbers amounted only to 30 % (41221 individuals) of those recorded in the previous season (Fig. 9).

For the globally threatened **Lesser White-fronted Goose** increments of 16.2 % were observed as compared to the peak of the previous season (Fig. 10). However, the latter change only means that instead of 436 birds counted as maximum in 1994/1995, in 1995/1996 peak number amounted to 507. The latter figure does not reach 50 % of those observed in the early 1993; it equals the values found in the late 1980s. Between the ingress of *Anser albifrons* and that of *Anser erythropus* some relationship appear to be revealable.

After the increments experienced in course of two years, peak numbers of **Bean Goose** suffered regression again (Fig. 11). Maximum counted in the season 1995/1996 (75 874) amounts only to 67.9 % of that observed in the previous season (111691), thus a regression of 32.1 % has occurred.

Due to considerable decrements ensuing both in the case of White-fronted Goose and in that of Bean Goose, in 1995/1996 total numbers of geese observed simultaneously (143510) amounted merely to 66.1 % of those recorded in the season 1994/1995 (217079), in spite of some slight increase in stock numbers of Greylag Goose. Thus regression of total numbers proved to be 33.9 % (Fig. 12).

In course of analysing the causes of decrements, partly a climatic factor: the long severe winter has to be pointed out as one of the circumstances that prevented White-fronted Geese from entering the Carpathian Basin at least in spring, on their way back from the wintering sites as they had done in previous years. In the case of Bean Geese, the lessening proportion of maize stubbles led to decrements in food supply. In addition to the effects of climatic factors, such losses also contributed to the regression ensuing in stock numbers. Scarcity of food may have been responsible for the fact that Bean Geese which used to winter in Hungary stayed in Southern Moravia where farming on the large-sized fields of collective large scale estates still prevails. There Bean Geese can find all the advantages that used to attract them to the Carpathian Basin for several decades, but by now have disappeared from Hungary, mainly owing to privatization of landed properties.

